

Bland krattor och pallkragar

Stadsodlingens roll i den socialt hållbara staden

Författare

David Ekelund och Ida Sundholm

Handledare

Mikael Ring

Kandidatuppsats i Kulturgeografi

VT/2019

Institutionen för ekonomi och samhälle
Avdelningen för Kulturgeografi
Handelshögskolan vid
Göteborgs Universitet

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Uppsats/Examensarbete:	15 HP
Nivå:	Kandidat
Kurs	KGG310
Termin/år:	VT 2019
Handledare:	Mikael Ring
Examinator:	Andreas Skriver Hansen
Nyckelord:	Social hållbarhet, sociala värden, stadsodlingar, community, community kapacitet

Förord

Under vår tid som studenter på SMIL-programmet med kulturgeografisk inriktning har vi anlagt alla möjliga perspektiv på miljö och hållbar utveckling. Vi har lärt oss att välja och vraka bland dessa perspektivglasögon och även om det är en samling vi uppskattar att vår utbildning gett oss tillgång till gjorde dessa valmöjligheter det inte helt lätt att välja ämne för uppsatsen. Det som började som en kritisk diskussion kring hur nybyggda kvarter marknadsför sig som gröna men ofta saknar sammanhängande gröna ytor landade i en diskussion kring hur grönytor kan nyttjas effektivt och motiveras utifrån ett socioekonomiskt perspektiv. Så fastnade vi för ämnet stadsodling. Ansvar för avsnitten har delats jämnt mellan oss som uppsatsförfattare.

Genom alla våra funderingar, diskussioner och svårigheter att fatta beslut har vår handledare Mikael Ring varit ett viktigt stöd. Vi vill särskilt tacka honom för hans engagemang och uttrycka beundran för hans förmåga att alltid vara positiv. Tack till våra intervjupersoner, utan vars deltagande vår uppsats inte varit möjlig och slutligen, ett tack till våra kurskamrater som genom att sitta i samma båt delat vår frustration, glädje och våra ansträngningar.

Sammanfattning

Det huvudsakliga syftet med denna flerfallsstudie har varit att undersöka hur ett urval av stadsodlingar i Göteborgs Stad kan skapa värden kopplade till social hållbarhet. För att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar har vi identifierat ett antal sociala värden som vi framhåller som särskilt betydelsefulla. Vidare har vi utformat en områdesindelning för att undersöka om geografiska skillnader kan påverka vilka värden som skapas i stadsodlingsföreningarna. Slutligen har vi undersökt möjliga kopplingar mellan de identifierade värdena och social hållbarhet. För att besvara syftet och frågeställningarna har kvalitativa samtalsintervjuer genomförts med respondenter och informanter. Respondenterna består av medlemmar i stadsodlingsföreningarna och det är deras uppfattningar som utgör uppsatsens huvudfokus. Informanterna har intervjuats med anledning av deras yrkesmässiga koppling till stadsodlingar och de har främst bidragit med övergripande kunskap om ämnet.

Studiens empiriska material förklaras och analyseras av uppsatsens teoretiska ramverk. De centrala teoretiska begreppen är community, community kapacitet och urban social hållbarhet. Tidigare forskning beskriver att stadsodling har förekommit i svenska städer åtminstone ett par hundra år tillbaka i tiden. Idag är stadsodling föremål för intresse inom forskning bland annat på grund av dess kopplingar till den hållbara staden. Uppsatsens resultat visar att de undersökta stadsodlingarna kan bidra med sociala värden som *tillit och trygghet*, *gemensamhet* och *samarbeten*. Undersökningen har identifierat skillnader mellan områdena och de sociala värdena som stadsodlingarna där bidrar till, det går dock inte att säkert fastslå att dessa beror på de olika geografiska förutsättningarna. Slutligen har studien identifierat hur de sociala värdena bidrar till social hållbarhet genom bland annat sociala nätverk och platstillhörighet.

Innehållsförteckning

Förord

Sammanfattning

1. INTRODUKTION	1
1.1 INLEDNING OCH PROBLEMBESKRIVNING	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.3 AVGRÄNSNINGAR	2
1.4 DISPOSITION	3
2. TIDIGARE FORSKNING	4
2.1 HÅLLBARHETSBEGREPPET	4
2.2 STADSODLINGENS HISTORIA OCH DEFINITIONER	5
2.3 STADSODLINGENS RELATION TILL HÅLLBARHET	6
<i>2.3.1 Stadsodlingens relation till ekologisk och ekonomisk hållbarhet</i>	<i>7</i>
2.4 STADSODLING, COMMUNITY OCH SOCIAL HÅLLBARHET	8
2.5 STADSODLING I GÖTEBORGS STAD	9
3. TEORI	11
3.1 SOCIAL HÅLLBARHET	11
3.2 COMMUNITY SOM BEGREPP	13
4. METOD	15
4.1 FORSKNINGSDSIGN OCH VAL AV FALL	15
4.2 OMRÅDESKATEGORISERINGAR OCH VAL AV STADSODLINGAR	16
4.3 SAMTALSINTERVJUER	19
<i>4.3.1 Presentation av respondenter och informanter</i>	<i>19</i>
<i>4.3.2 Urval av intervju personer och kritik av samtalsintervjuer</i>	<i>20</i>
<i>4.3.3 Genomförande av intervjuer</i>	<i>21</i>
<i>4.3.4 Utformning av Intervjuguide</i>	<i>22</i>
<i>4.3.5 Bearbetning och analys av material</i>	<i>22</i>
4.4 RELIABILITET OCH VALIDITET	24
4.5 ETISKA ASPEKTER	24
4.6 ALTERNATIVA METODER	25
5. RESULTAT OCH ANALYS	27
5.1 TILLIT OCH TRYGGHET	27
<i>5.1.1 Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening</i>	<i>27</i>
<i>5.1.2 Semi-periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur</i>	<i>28</i>
<i>5.1.3 Centrum - Skansbergets odlingsförening</i>	<i>29</i>
5.2 GEMENSKAP INOM OCH UTOM ODLINGARNA	30
<i>5.2.1 Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening</i>	<i>30</i>
<i>5.2.2 Semi-periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur</i>	<i>31</i>
<i>5.2.3 Centrum - Skansbergets odlingsförening</i>	<i>33</i>
5.3 SAMSPELET MED GRANSKAPET	34
<i>5.3.1 Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening</i>	<i>34</i>
<i>5.3.2 Semi-periferi – Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur</i>	<i>34</i>

5.3.3	<i>Centrum - Skansbergets odlingsförening</i>	35
5.4	SAMARBETEN	35
5.4.1	<i>Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening</i>	35
5.4.2	<i>Semi-periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur</i>	36
5.5	KUNSKAPSUTBYTE OCH INSPIRATION	36
5.5.1	<i>Periferi - Biskopsgården odlingsförening</i>	36
5.5.2	<i>Semi - Periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur</i>	37
5.5.3	<i>Centrum - Skansbergets odlingsförening</i>	37
5.6	SAMMANFATTNING SOCIALA VÄRDEN	37
5.7	JÄMFÖRELSE MELLAN ODLINGAR I PERIFERA, SEMI-PERIFERA OCH CENTRALA OMRÅDEN	38
5.7.1	<i>Tillit och trygghet</i>	38
5.7.2	<i>Gemenskap inom och utom odlingarna</i>	38
5.7.3	<i>Samspel med grannskapet</i>	40
5.7.4	<i>Samarbeten, Kunskapsutbyte och Inspiration</i>	40
6.	DISKUSSION OCH SLUTSATSER	42
6.1	AVSLUTANDE KOMMENTARER OCH VIDARE FORSKNING	43
7.	KÄLLFÖRTECKNING	45
7.1	SKRIFTLIGA KÄLLOR	45
7.2	HEMSIDOR	48
7.3	STATISTIK	48
8.	BILAGOR	49
BILAGA 1:	INTERVJUGUIDE FÖR PAULA	49
BILAGA 2:	INTERVJUGUIDE FÖR GUNILLA	50
BILAGA 3:	INTERVJUGUIDE FÖR RESPONDENTER	52

1. Introduktion

1.1 Inledning och problembeskrivning

Odling i städer är en aktivitet som inom hållbarhetsforskning diskuteras som en åtgärd för att arbeta med hållbarhet inom städer. Kopplingar till alla de tre pelarna; den ekologiska, ekonomiska och sociala görs där bland annat ökad biodiversitet, matsäkerhet och byggande av relationer och gemenskap i kvarter och samhällen pekas ut som positiva bidrag till den urbana hållbarheten (se bland annat Holland 2011; Pearson et al. 2010).

Stadsnära odling, ett projekt initierat av fastighetsförvaltningen i Göteborg 2012 har i uppdrag att öka möjligheterna för invånare i staden att odla urbant. Bland motiven som Göteborgs stad lyfter för projekten och initiativen rörande stadsodling återfinns dess koppling till hållbarhet och den positiva påverkan aktiviteten eventuellt kan ha på sociala aspekter (Göteborgs stad u.åa). Många av Göteborgs stadsodlingar är samlade under initiativet. De sociala aspekterna som pekas ut är bland annat odlingen som en bidragande faktor till ökad trygghet och odlingen som en social mötesplats (Göteborgs stad u.åa).

Hållbarhet indelas enligt Brundtlandsrapporten i tre former: ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet samt social hållbarhet. Social hållbarhet är ett omfattande begrepp som kan innebära allt från demokratisering och fattigdomsbekämpning till frågor som rör arbetslöshet. Denna uppsats kommer främst studera social hållbarhet utifrån en urban kontext. Av de tre olika formerna av hållbarhet har jämförelsevis lite uppmärksamhet tillägnats den sociala hållbarheten. Detta är även fallet inom den urbana sociala hållbarheten. Forskning inom detta fält har dock på senare tid utvecklats och tydligare definitioner har utkristalliserats. Aspekter som sociala interaktioner, sociala nätverk och tillit är alla betydelsefulla delar av den urbana sociala hållbarheten (Vallance et al. 2011). Alla dessa är sociala värden som stadsodling kan bidra till att skapa (Pearson et al. 2010).

Community är enligt Firth et al. (2011) ett begrepp som är socialt konstruerat och utgörs av en grupp människor som delar särskilda värderingar och samarbetar för att uppnå ett gemensamt ändamål. Ovanstående begrepp är av betydelse inom social hållbarhet som till exempel sociala nätverk och tillit är även återkommande inom community-begreppet. Ett utbrett socialt nätverk är ett särskilt framträdande värde för ett starkt community. Stadsodling har visat sig bidra till värden som är av betydelse för ett community, dessa är bland annat ett utvidgat socialt nätverk och social sammanhållning som också är av relevans för social hållbarhet (Firth et al. 2011).

Forskning rörande stadsodlingens bidrag till hållbarhet är varierad och omfattar allt från större urbana odlingar i Globala syd som livsviktiga för matsäkerheten till odlingar i socio-ekonomiskt utsatta områden i Globala Nord som vitala mötesplatser och community-främjande. (Mok et al.2014; Pearson et al.2010). Genom att undersöka hur stadsodlingar i Globala nord, närmare bestämt Sverige och Göteborg, kan bidra till ett socialt värdeskapande och vilka skillnader som finns baserat på geografisk kontext hoppas vi kunna bidra till den kunskapsbas som behandlar stadsodlingens roll i den hållbara staden. I städers

hållbarhetssträvan bör sådan kunskap om stadsodlingen som en strategi för social hållbarhet vara ett värdefullt tillskott till den forskning som visar på att odling i en urban kontext skapar stora sociala fördelar.

Vår ambition i denna kulturgeografiska undersökning är att genom informant- och respondentintervjuer undersöka vilka sociala värden som stadsodling faktiskt ger upphov till, vilken roll deras geografiska lokalisering spelar och hur dessa kopplar till arbetet för en socialt hållbar stad. De fyra stadsodlingarna, Skansbergets odlingsförening, Silverkällan i Majorna, Högsbo Grön Kultur och Biskopsgårdens odlingsförening har kategoriserats i tre områdesindelningar, Periferi, Semi-periferi och Centrum. Områdeskategoriseringarna baserar sig på fyra variabler kopplade till socio-ekonomiska aspekter.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka värden odlingsaktörer vid fyra olika stadsodlingar i Göteborgs stad beskriver att odlingarna bidrar eller ger upphov till.

- Vilka är de mest framträdande sociala värden som aktörerna beskriver att stadsodlingarna skapar?
- Vilken roll spelar den geografiska placeringen för de värden som skapas?
- Hur ser kopplingarna ut mellan de sociala värdena som stadsodlingarna eventuellt skapar och social hållbarhet?

1.3 Avgränsningar

De fyra stadsodlingarna som ingår i denna uppsats har samarbete med det kommunala projektet Stadsnära. Föreningarna har behövt förhålla sig till ett antal villkor som Stadsnära har fastställt och därmed har en viss avgränsning av odlingsföreningarnas utformning gjorts. De villkor som föreningarna behöver uppfylla för att få bidrag från Stadsnära är:

1. Odlingsprojekt som stimulerar många människors engagemang och delaktighet.
2. Odlingsprojekt som ökar möjligheten att odla på nya områden.
3. Odlingsprojekt som förskönar och är tillgängliga för många.
4. Odlingsprojekt som sprider kunskap om ekologisk odling, biologisk mångfald samt når nya grupper av odlingsintresserade (Göteborgs stad u.åb).

Våra avgränsningar går i stort i linje med Stadsnäras villkor, då vi har valt ut odlingar som är tillgängliga för allmänheten, inte är tydligt avgränsade och är relativt enkla att ta sig till via gång-, cykel- eller kollektivtrafik. De är också alla belägna i staden, det vill säga, i tätorten. Alla är dessutom odlingar som bedrivs via en föreningsverksamhet som har nyttjanderätt och ansvar för skötsel av marken. De odlingar som vi begränsat oss till är i form av pallkrageodlingar, odlingslotter samt tillsammansodling. På två av odlingarna kombinerar man dessa former. Av de ovanstående villkoren har vi främst berört punkt ett och tre med anledning av att de beskriver sociala värden som har undersökts i uppsatsen.

Vad gäller den rumsliga aspekten av arbetet undersöks fyra studieområden. De har valts ut främst utifrån deras geografiska placering och kontext. De fyra områdena har delats in i tre kategorier; Periferi, Semi-periferi och Centrum. Hur dessa definieras återkommer vi till senare i uppsatsen. Valet av studieområden grundar sig i de socio-ekonomiska förhållandena

stadsodlingarna befinner sig i, detta för att kunna göra en jämförelse mellan odlingar lokaliserade i olika kontexter. Uppsatsen behandlar inte segregation och processer kring detta begrepp då det inte rymmer för storleken av detta uppsatsarbete. Variablerna vi använt för att definiera områdesindelningarna kan kopplas till segregation men uppsatsens syfte är inte att undersöka segregationens påverkan på odlingarna och dess föreningsmedlemmar, utan snarare hur deras förutsättningar och lokalisering spelar roll för vilka värden som skapas.

Fokus är hur odlingarna kan bidra till en socialt hållbar utveckling varför vissa aspekter rörande exempelvis vad som odlas har utelämnats. Uppgifter rörande ekonomisk situation har också utelämnats då detta kan anses vara känslig information för respondenten. Aspekter såsom odlingens struktur och föreningens organisation är däremot relevanta punkter.

Vad gäller begreppet social hållbarhet har vi valt att studera dess innebörd främst utifrån en urban social kontext då den geografiska avgränsningen för denna uppsats är inom Göteborgs stad vilket är ett urbant område (Almered Olsson & Olsson 2016).

Socialt kapital var initialt tänkt att tillämpas som ett centralt teoretiskt begrepp i uppsatsen. Begreppet utgörs bland annat av community, sociala nätverk och ömsesidighet vilket kan stärka individen. Begreppen är på många sätt överlappande och väl lämpade att besvara våra frågeställningar och vårt syfte. Community-begreppet har vissa fördelar då det enligt bland annat Holland (2004) och Dempsey et al. (2011) har en tydlig förankring till den lokala nivån. Dessutom bedömde vi att det, inte bara synliggör relationer och kopplingar mellan människor, utan också mellan stadsodlingarna och dess grannskap. För att undersöka hur stadsodlingarna bidrar till den sociala hållbarheten ansåg vi att community-begreppet är ett mer effektivt teoretiskt verktyg än det mer övergripande sociala kapitalet.

Valet att utgå ifrån Göteborg för vår studie baserar sig på olika faktorer där tillgänglighet, tid och förekomst av stadsodlingar var avgörande. På grund av studiens tidsbegränsning behöver vi ta hänsyn till att insamlandet av empirin inte blir alltför tidskrävande. Eftersom vi, och våra respondenter, i huvudsak önskar genomföra intervjuerna på plats, det vill säga på stadsodlingarna, är det därför viktigt för oss att de geografiska avstånden inte innebär långa resor. Vår studie har också ambitionen att jämföra stadsodlingar och de eventuella sociala värden de bidrar med, från olika kontexter och förutsättningar varför en viss förkunskap om staden och dess socioekonomiska struktur är att föredra. Denna kunskap har underlättat för vårt urval av fall. Vi tog också hänsyn till att engagemanget från civilsamhälle och kommun i stadsodlingsaktiviteter i Göteborgs stad är stort och har resulterat i flera initiativ och projekt som arbetar med detta. Det finns dessutom ett flertal stadsodlingar i Göteborg, lokaliserade på olika platser och områden i staden (Almered Olsson & Olsson 2016; Göteborgs stad u.åc) och vår bedömning var att förekomsten och spridningen är tillräckligt god för att genomföra en studie som besvarar våra frågeställningar.

1.4 Disposition

I uppsatsens inledande kapitel presenteras problemformulering, syfte och frågeställningar samt avgränsningar. I kapitel två presenteras först tidigare forskning på ämnet följt av det teoretiska ramverk som används i uppsatsen. I uppsatsens fjärde kapitel presenterar vi vår metod och tillvägagångssätt, därefter, i kapitel fem redogör vi för vårt resultat och analys. Avslutningsvis diskuteras slutsatserna av vår studie i kapitel sex, tillsammans med en kort metoddiskussion och förslag till vidare forskning.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel redogör vi för den tidigare forskning som är relevant för undersökningen. Här presenteras kort hållbarhetsbegreppet och Stadsodlingens historia, definition samt relation till hållbarhet, där vi också mer detaljerat går igenom delar av den forskning som belyser kopplingarna mellan stadsodling och ekonomisk samt ekologisk hållbarhet. Avslutningsvis redogör vi kort för Stadsodlingen i relation till community och social hållbarhet.

2.1 Hållbarhetsbegreppet

En av de mest väletablerade modellerna av hållbar utveckling på internationell nivå är den modell som beskriver de tre dimensionerna - ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Vad gäller den ekonomiska utvecklingen så betonas ekonomiska värden som konsumtion, arbetsmöjligheter och välbefinnande. Inom den sociala dimensionen lyfts bland annat jämlikhet, utbildning och livslängd som betydelsefulla värden. Ett långsiktigt bevarande av naturresurser, ekosystemtjänster och biologisk mångfald är slutligen några exempel på viktiga värden inom den ekologiska dimensionen (Kates et. al 2005). Enligt denna modell av hållbar utveckling är respektive pelare likvärdiga och integrerade med varandra. En grundidé med pelarnas likvärdighet är att samtliga ska betraktas som nödvändiga för att uppnå en hållbar utveckling (WCED 1987). En av de första konkreta definitionerna av hållbar utveckling uppkom i och med Brundtlandsrapporten (1987) eller *Our Common Future* som den också kallas. Rapportens definition av hållbar utveckling är:

”Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (WCED 1987, s.43).

De tre dimensionerna av hållbar utveckling har sitt ursprung i rapporten och i den ovan nämnda definitionen integreras samtliga dimensioner (WCED 1987). Fem år efter publiceringen av rapporten ägde FN konferensen om miljö och utveckling rum i Rio de Janeiro. Denna bidrog till begreppets fortsatta utveckling och tydliggjorde konkreta internationella mål och definitioner som kopplades till de tre dimensionerna (Dillard 2012).

Vad gäller den sociala hållbarheten är det betydelsefullt att ha kunskap om dess mångfacetterade och emellanåt vaga definition. Till skillnad från ekologisk hållbarhet där koldioxidutsläpp och energiförbrukning noggrant kan mätas, så är många värden inom social hållbarhet svåra att mäta och jämföra. Det finns emellertid många akademiska bidrag som har konkretiserat innebörden av social hållbarhet (Gustavsson och Elander 2013).

En definition som tagits fram av forskaren Dempsey et al. (2011) beskriver hur social hållbarhet är ett koncept som varken kan uppnå ett absolut eller konstant tillstånd. Det bör istället betraktas som ett dynamiskt koncept som förändras över tid inom ett område. Yttre förhållanden som sociala liksom politiska, ekonomiska och ekologiska förändringar kan leda till att social hållbarhet måste omvärderas och undersökas utifrån de förutsättningar som ständigt förändras med tiden. En sådan flexibel conceptualisering av social hållbarhet skapar både fördelar och nackdelar. Å ena sidan kan det leda till att en kontinuerlig utveckling angående den sociala hållbarhetens betydelse måste upprätthållas mellan vitt skilda samhällsaktörer, å andra sidan finns det en svaghet i att begreppets egentliga betydelse ständigt omvärderas och måste tydliggöras. En konsekvens av detta är att policys rörande social hållbarhet ofta utgår ifrån vad som är praktiskt och politiskt möjligt. (Littig & Griebler 2005).

2.2 Stadsodlingens historia och definitioner

Odling i städer är ingen ny företeelse utan snarare en aktivitet som bedrivits länge. Dess roll och form har varierat genom historien (Pearson et al. 2010; Mok et al. 2013). Även i en svensk kontext har urban odling varit ett viktigt inslag i städer. Tillsammans med bland annat handel, fiske och djurhållning utgjorde det ett av flera sätt att försörja sig i förindustriella svenska städer, åtminstone så långt tillbaka som till 1500-talet. Städernas mer varierade funktion som till exempel administrativa och ekonomiska centrum ledde till att de så småningom kommersialiserades i snabbare takt än rurala områden. Även historiskt har urbaniseringen ökat vilket bidrog till denna utveckling som gjorde att försörjningsstrategier blev alltmer varierade. I Sverige, liksom i många andra mer perifera områden tog utvecklingen längre tid än i områden där urbaniseringen skedde i högre takt, som i till exempel Amsterdam. Men att urban odling historiskt varit viktig för städernas ekonomi verkar det råda enighet om, däremot inte i hur stor utsträckning (Björklund 2010).

En historiskt viktig anledning till att bedriva urban odling har varit matsäkerhet, vilket fortfarande beskrivs som en viktig aspekt i globala syd. Detta till skillnad från i globala nord där urban odling främst bidragit till matsäkerhet i kris- och krigstider i modern tid (Pearson et al. 2010; Mok et al. 2013). Det finns dock exempel på när urban odling och matsäkerhet kopplas samman i länder i globala nord, bland annat USA, där forskning på odling i socio-ekonomiskt svaga urbana områden visat att tillgången till hälsosam mat och de odlade grödorna är viktiga tillskott till en annars tunn födotillgång (Mok et al. 2013). I takt med att urbaniseringen ökar och allt fler ska kunna leva och äta i städer, samtidigt som forskning undersöker möjligheter att förändra vår matproduktion har frågor om matsäkerhet i globala nord börjat kopplas till det bidrag som urban odling eventuellt kan stå för. Även inom planering och bland medborgare ökar intresset för stadsodling, vilket i Göteborg tydliggörs av de många olika initiativ och projekt som både medborgare och staden driver (Almered Olsson & Olsson 2016). För kommuner och städer i en svensk kontext kopplar de ökande odlingsinitiativen och intresset för odlingar i städer ofta samman med hållbarhetsarbeten och ambitioner inom det kommunala arbetet och planeringen (Björkman 2014).

I rapporten *Växer framtidens mat mellan husen?* konstaterar Naturskyddsföreningen att intresset för stadsodling ökar på många platser i världen och odlingsinitiativen likaså. New York, Amsterdam, Vancouver och San Francisco är några av exemplen på städer där denna utveckling observerats. Göteborg utgör en av två platser rapporten fokuserar på. Även här verkar intresset för stadsodling öka alltmer (Naturskyddsföreningen). Även senare rapporter rörande intresset för stadsodling i världen och Göteborg pekar i samma riktning, att det är en växande trend (Almered Olsson & Olsson 2016; Svensson 2014; Göteborg stad 2011). Vilka intressegrupperna är kan variera, Almered Olsson & Olsson (2016) beskriver i sin rapport att det växande intresset främst varit förbehållet socio-ekonomiskt starka områden och studentområden, åtminstone i väst. Men de poängterar också att det i Göteborg verkar finnas engagemang även i andra grupperingar i samhället, bland annat hos nyanlända (Almered Olsson & Olsson 2016). I en rapport publicerad för FritidsOdlingens Riksförbund (FOR) om fritidsodling i Sverige omfattande alltifrån privata villaträdgårdar till stadsodlingar, konstateras det att utövandet av aktiviteten odling bland individer varierar, beroende av faktorer som socio-ekonomiska förutsättningar, boendeformer och bakgrund. Till exempel är det vanligt att individer uppvuxna i lantlig miljö, med odlade föräldrar ägnar sig åt olika typer av fritidsodling. Det finns dessutom en korrelation mellan en högre disponibel inkomst och trädgårdsarbete, vilket kan bero på att individer med högre inkomst oftare bor i hus och

villor med tillhörande tomt vilket ökar möjligheterna för odling och trädgårdsarbete. Rapporten konstaterar också att det ökande intresset för odling och trädgårdsarbete kan bero på en alltmer utbredd miljömedvetenhet och vilja att bidra till grönytor i städer hos allmänheten. Till skillnad från rapporten i stort, som behandlar en stor bredd av fritidsodling, är just det intresset kopplat till miljöengagemang benämnt specifikt för stadsodling. Intresset för trädgård och odling verkar vara som störst bland äldre kvinnor. Enligt undersökningar verkar de med lägst intresse vara i åldersgruppen 15-24 år. Värt att notera är också att undersökningarna visar att människor med tillgång till trädgård uppvisar ett större intresse för trädgårdsarbete och odling, medan de som bor i lägenhet utgör en mindre andel. Trots detta lyfts olika typer av stadsodlingsaktiviteter som ett växande fenomen. Motiven till trädgårdsarbete och odling verkar variera men tillgång till egenodlad mat, rekreation, estetiska värden och som tidigare nämnts miljöengagemang lyfts som några anledningar (Björkman 2012).

Begreppet stadsodling har i litteratur och inom vetenskap definierats på flera olika sätt, vilket kan bero på en rad olika saker, bland annat vilken/vilka funktion/er som är fokus för litteraturen eller vetenskapen (Thibert 2012). Till exempel beskriver Thibert (2012) stadsodlingen ur ett planeringsperspektiv, där dess variation är grundläggande för att rama in en definition som planerare av olika slag kan arbeta med. Stadsodling är enligt detta perspektiv en aktivitet som är kopplad till produktion av mat/grödor inom eller i utkanterna av urbana områden där initiativet är antingen privat eller communitybaserat (Thibert 2012).

En egenskap som tillskrivs stadsodling av flera författare (se bland annat Holland 2011; Thibert 2012) är dess organisation som gräsrotsbaserad. Det vill säga, det är i första hand inte myndigheter som styr och sköter stadsodlingar utan engagerade privatpersoner. När stadsodlingen kopplas till social hållbarhet tas det ofta fasta på detta, bland annat när stadsodling belyses som ett verktyg att bygga gemenskap och community med (Thibert 2012; Holland 2011).

För denna uppsats är det en bred förståelse av stadsodling som är relevant, likt den Thibert (2012) använder sig av, där stadsodling är själva aktiviteten att odla grödor i urbana miljöer. Egenskapen av att vara gräsrotsbaserad som Thibert (2012) lyfter är också något vi förhållit oss till då våra undersökta stadsodlingar sköts av privatpersoner. Vissa avgränsningar har gjorts, vilka redogörs för under avsnittet med samma namn (avsnitt 1.4).

2.3 Stadsodlingens relation till hållbarhet

Stadsodlingen har potential att bidra till utvecklingen av hållbara städer på flera olika sätt, bland annat genom ökad biodiversitet i städer, matsäkerhet, minskade ljudföroreningar, minskade transporter, arbetsmöjligheter och stärkta sociala band lokalt (Pearson et al. 2010). Trots att stadsodlingens potentiella bidrag till ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet är mångfacetterat är det viktigt att vara medveten om att relationen mellan hållbarhet och stadsodling varierar beroende av den kontext som stadsodlingen bedrivs inom. Lagar, regler och sociala normer påverkar på vilket sätt stadsodlingen bedrivs, med vilket syfte och med vilka begränsningar och möjligheter (ibid.). Thibert (2012) påpekar exempelvis att stadsodlingen av många planerare i USA fortfarande ses som ett hinder, något som tar plats i anspråk som annars kunde ha använts till exempelvis bostäder. Ett annat exempel är hur det faktum att det i huvudsak är kvinnor som bedriver jordbruk i vissa delar av globala syd har lett till ökad trygghet för kvinnor eftersom de genom stadsodling ges möjlighet att försörja sig

själva. Själva skalan är också viktig att ta hänsyn till när stadsodlingars bidrag till hållbarhet diskuteras (Pearson et al. 2010). Pearson et al. (2010) beskriver tre olika skalor på vilka stadsodlingar kan bedrivas; Mikro-, Meso- och Makro- skala. Mikro beskriver den minsta skalan, där odlingen bedrivs på hustak, väggar, bakgårdar och exempelvis längs trottoarer. Dessa odlingar kan vara både privata och publika/allmänna. På den något större Meso-skalan befinner sig stadsodlingar som bedrivs i exempelvis parker eller på mark avsedd att brukas genom kollektiva odlingar (så kallade community gardens). Även om ägandet här kan vara både privat och offentligt är brukandet ofta kollektivt. De stadsodlingar som är föremål för undersökning i denna uppsats befinner sig på Meso-skalan. På den sista och största skalan, Makro-skalan befinner sig det kommersiella urbana odlingsområdet, storskaliga växthus och gårdar som också kan innefatta annan typ av produktion exempelvis av mejerier och kött, men fortfarande i en urban miljö. På Makro-skalan är det alltid företag som innehar äganderätt. Stadsodlingarnas kopplingar och bidrag till hållbarhet skiljer sig åt beroende på vilken skala odlingen bedrivs på. En kommersiell odling som är företagsägd kanske inte nödvändigtvis kan förväntas skapa samma gemenskap som kollektiva odlingar drivna av privatpersoner, liksom mindre takodlingar inte kan förväntas skapa arbetstillfällen i samma utsträckning som kommersiella, storskaliga odlingar (Pearson et al. 2010).

Grundläggande för stadsodlingens relation till hållbarhet är den kraftigt ökande urbaniseringen som ägt rum världen över och fortfarande äger rum. Städernas förbrukning av resurser ökar i takt med urbaniseringen och så gör även städernas utsläpp. Trots detta utgör städer en mycket liten del av jordens yta, vilket betyder att den yta som krävs för att försörja invånarna överstiger stadens egna gränser. Dessutom växer ofta städer på bekostnad av mark som tidigare varit rik på biodiversitet eller mer passande för andra syften, till exempel jordbruk (Colding & Barthel 2013). I en sådan utveckling, där städer och deras invånarantal växer tillsammans med deras resursförbrukning måste strategier för att skapa hållbara städer och hållbara matproduktionsmönster utformas, inom vilka stadsodling kan ha en roll att spela (Colding & Barthel 2013; Barthel et al. 2010).

2.3.1 Stadsodlingens relation till ekologisk och ekonomisk hållbarhet

Som ovan nämnts har urbaniseringen och utvecklingen av städer konsekvenser som ökad resursförbrukning och minskad biodiversitet men kan också leda till att landskap och grönskulpturer nära och i städer fragmenteras och en generellt sett sämre kvalitet hos den omgivande miljön. Detta är några av de aspekter som stadsodling kan bidra till att förbättra. Genom att till exempel öka grönytefaktorn i städer kan biodiversiteten öka och grönskulpturer bevaras. Grönstrukturen i städer kan dessutom bidra till ett ökat välmående hos den urbana befolkningen då de ofta också bidrar med rekreationella och kulturella värden (La rosa et al. 2014). En ökad biodiversitet är en av många ekosystemtjänster som kan tillskrivas stadsodlingarna. Dessa viktiga processer som ekosystem bidrar med minskar världen över vilket aktualiserar de tjänster som stadsodlingarna kan stå för och/eller förstärka (Barthel et al. 2010). Exempel på dessa ekosystemtjänster kan vara rening av luft genom upptag av föroreningar, renande av vatten, upptag av översvämningssvatten och minskning av ljudföroreningar samt funktioner som koldioxidsänkor (Pearson et al. 2010).

Ytterligare positiva bidrag som stadsodling kan bistå med relaterar till själva produktionen av grödor och transporter som ofta följer. Genom att förlägga odlingarna närmare konsumenten kan antalet transporter och avstånd reduceras och med dem utsläpp av växthusgaser, partiklar etcetera. Detta kan också leda till en minimering av mat som under

transporterna hinner bli i för dåligt skick för att säljas, vilket ytterligare sparar energi och resurser. Dessutom kan de grödor som faktiskt hinner bli dåliga, tillsammans med den mat som inte konsumeras återanvändas som exempelvis kompost och gödsling till urbana odlingar. Alla dessa potentiella effekter som stadsodlingar kan bidra med sparar energi och resurser vilket i förlängningen möjliggör för städer att minska den markyta som de tar i anspråk utanför det faktiska urbana området (Ackerman et al. 2014).

De minskade transporterna och avstånden kan också bidra till den ekonomiska hållbarheten. Detta sparar inte bara energi och minskar utsläpp utan kan också minska kostnader för transporter och på så sätt också minska kostnaden för produktion och distribution av grödorna. Andra bidrag som ofta associeras med stadsodlingar på meso- och makro-skala är värdeskapande företagsmöjligheter och arbetstillfällen. Stadsodlingarnas produktion kan öppna upp för att starta företag sysselsätta med produktion, distribution och försäljning men kan också stimulera andra företagsmöjligheter som till exempel lokala matmarknader. Detta skapar värde, inte bara för eventuella företag knutna till stadsodlingsverksamheter utan också för näringslivet i lokalsamhällena. Detta i sin tur kan också bidra till arbetstillfällen (Pearson et al. 2010).

Stadsodlingar kan också bidra till effektivt utnyttjande av mark och ökande bostadspriser i omgivningarna runt stadsodlingarna. Genom att utnyttja mark opassande för andra syften, eller mark som helt enkelt inte nyttjas, för stadsodlingar effektiviseras markresurser i städer, vilket i förlängningen också kan bidra till att bostäder som befinner sig i närheten av tidigare oexploaterad mark ökar i värde (Pearson et al. 2010). En av de mest basala bidragen stadsodlingar kan stå för är matsäkerhet. Detta är en aspekt som ofta brukar beskrivas som en social fördel snarare än en ekonomisk, men i ett hushålls privatekonomi kan tillskott av mat från en egen stadsodling eller kollektiv odling göra skillnad. Pengar som annars skulle ha behövt gå till mat kan frigöras eller så kan mat och grödor säljas och öka ett hushålls inkomst (Pearson et al. 2010; Ackerman et al. 2014). Matsäkerheten är viktig inte bara på hushållsnivå utan också på nationell och i viss mån internationell nivå. Kopplingarna är många och berör alltifrån tillgång till hälsosam mat och maträttvisa till nationell säkerhet och beredskap (Almered Olsson & Olsson 2016; Ackerman et al. 2014). I höginkomstländer, med sin goda tillgång till mat via globala import- (och export)kedjor har frågan om matsäkerhet generellt sett inte varit aktuell, men med bland annat den ökande urbaniseringen och ett föränderligt klimat har frågan aktualiserats och även stadsodlingars bidrag (Mok et al. 2013; Almered Olsson & Olsson 2016).

2.4 Stadsodling, community och social hållbarhet

Kopplingarna mellan stadsodling och social hållbarhet är många och flera eventuella fördelar pekas ut av bland annat Pearson et al. (2010). Här ingår, som även nämnts under avsnitt 2.3. och 2.3.1, både arbetstillfällen och matsäkerhet men också personligt välmående i form av dietära fördelar (tillgång till hälsosam mat) och psykiskt välmående (Pearson et al. 2010). På en lokal nivå kan också stadsodling bidra till estetiska värden, bygga gemenskap, öka sociala interaktioner och även etableringen av community, ett begrepp som ofta kopplas till starkare sociala kopplingar både till individer och kvarter, en ökad social sammanhållning och känsla av tillhörighet till kvarteret (Pearson et al. 2010). Detta är aspekter som också lyfts av Chaskin (2001) och Firth et al. (2011).

Holland (2004) ställer sig frågan om odlingar i städer kan bidra till lokal hållbarhet i artikeln *Diversity and Connections in Community Gardens*. Två former av odlingar är av intresse, dels så kallade “city farms”, där förutom odling, bland annat djurhållning kan ingå, men i huvudsak “Community gardens”, det vill säga, odlingar i städer som sköts av en grupp individer. Genom att utgå ifrån begreppet community¹ undersöks det hur dessa stadsodlingars byggande och formande av ett community kan bidra till bland annat social hållbarhet (Holland 2004). Sociala interaktioner, byggande av gemenskap inom odlingsföreningarna, samarbete och känsla av tillhörighet till kvarteret är viktiga aspekter för hur stadsodlingen blir ett community, men också hur den kan bidra till lokal hållbarhet (Holland 2004). Både Pearson et al. (2010) och Holland (2004) pekar alltså på sociala aspekter som alla är en viktig del av att bygga hållbara samhällsområden, och i förlängningen bidra till social hållbarhet.

Användningen av community för att undersöka hållbarhet i praktiken på olika sätt relaterar till den lokala nivån. För att hållbarhetsarbete ska kunna bedrivas effektivt behöver det implementeras på alla nivåer, global såväl som lokal. Att bygga och implementera community är ett sätt att bedriva ett sådant arbete på den lokala nivån varför community-begreppet också är effektivt att använda sig av för att undersöka hur lokala initiativ och områden kan bidra till hållbarhet (Dempsey et al. 2011; Holland 2004), i vårt fall den sociala hållbarheten.

2.5 Stadsodling i Göteborgs stad

Som tidigare nämnts finns det flertalet stadsodlingsinitiativ i Göteborg där *Stadsnära* spelar en huvudroll. Projektet startades upp 2012 och omfattningen har sedan dess utvidgats både i Göteborg och nationellt (Göteborgs stad u.åa;²). *Stadsnära* ses som en viktig del av Göteborgs stads hållbarhetsarbete, ett arbete som genomsyrar många av stadens visioner och plandokument. Eftersom stadsodlingen har många beröringspunkter med hållbarheten, vilket redogjorts för ovan är det möjligt att koppla många delar av plandokumentet och strategierna till stadsodlingsaktiviteter, även om det, undantaget projektet *Stadsnära*, verkar saknas en övergripande strategi eller planering för just odling i staden. Ett planeringsdokument som dock är värt att lyfta här är Göteborgs stads grönstrategi, detta eftersom den sätter upp mål för grönområden och ytor i staden samt vilka bidrag dessa kan göra till hållbarheten. Två mål formuleras här, ett ekologiskt och ett socialt, där aspekter som stadsodlingen kan stå för lyfts. Under det ekologiska målet nämns bland annat ambitionen att stärka och främja tillgången till gröna stråk i staden, dessutom ska dessa ha en hög variation för att gynna den biologiska mångfalden. Främjandet av ekosystemtjänster utgör också en viktig del av det ekologiska målet. Det sociala målet innefattar ambitioner som att skapa trygga offentliga grönområden som främjar möten mellan människor, grönområdena ska vara varierande och bidra med en känsla av tillhörighet hos medborgarna. De ska dessutom uppmuntra till både utevistelse och fysisk aktivitet. Några strategier för att uppnå detta är att utveckla de gröna områdena genom skötsel, stärka de gröna och blå stråken i staden, göra grönområdena tillgängliga och engagera medborgarna samt skapa en variation inom grönområdena. Ofta är de ekologiska

¹ Kan kort beskrivas som sammanslutningar av människor i samma område eller med liknande personliga uppfattningar. Anses bidra till en rad sociala värden såsom tillhörighet, tillit och stärkta sociala nätverk. Definierat närmare i avsnitt 3.2.

² Paula Palm, Trädgårdscoach Bostadsnära odling, fastighetskontoret. Intervju (reviderad av informant) 2019-05-10.

och sociala faktorerna på ett eller annat sätt sammanflätade, vilket också påpekas i grönstrategin. Stadsodlingar pekas ut som ett sätt att arbeta med både ekologiska fördelar, såsom variation i staden och en ökad biologisk mångfald men också sociala fördelar såsom mötesplatser för människor och ökad trygghet. Enligt grönstrategin ska alla grönområden vara tillgängliga och välkomnande för alla stadens medborgare. Dessa mål och ambitioner riktar sig till planerare inom Göteborgs stad (Park- och naturförvaltningen 2014).

3. Teori

Detta kapitel redogör för den teori som vi i huvudsak kommer förhålla oss till i vår analys. Här ingår ett kort avsnitt om Göteborgs stads syn på social hållbarhet, den sociala hållbarheten i en urban kontext och community-begreppet. Community används av flera författare för att förklara bidragen stadsodlingar kan ha till den sociala hållbarheten (se bland annat Stocker & Barnett 1998; Holland 2004).

3.1 Social hållbarhet

Dempsey et al. (2011) menar att urban social hållbarhet kan beskrivas utifrån de två grundläggande dimensionerna social rättvisa och hållbara lokalsamhällen. Medan social rättvisa är ett begrepp som kan användas som ett verktyg inom lagföring och politik där en jämn fördelning av social rättvisa är ett slutmål, så används begreppet hållbara samhällsområden för att beskriva föränderliga värden som hälsa och livskvalité i samhället som en kollektiv enhet (Dempsey et al. 2011). Båda dessa dimensioner är enligt Dempsey et al. (2011) användbara för att undersöka den sociala hållbarheten i en urban kontext. Värt att tillägga är att hållbara lokalsamhällen är en översättning från det engelska begreppet *sustainable community* som Dempsey et al. (2011) benämner det. Översättningen lokalsamhälle har använts istället för community då Dempsey et al. (2011) använder begreppet för att fånga in ett avgränsat område och de sociala processerna inom detta. Vidare beskrivs hur community-begreppet kan användas för att ge den sociala hållbarheten en lokal kontext (Dempsey et al. 2011). Community-begreppet kommer i vår undersökning att användas för det ändamålet men vår definition av begreppet är bredare, vilket beskrivs nedan i avsnitt 3.2.

Ett socialt rättvist samhälle är ett samhälle där medborgare aldrig diskrimineras från att delta i politiska, ekonomiska eller sociala aktiviteter, enligt Dempsey et al. (2011). Ett typiskt exempel på inbyggd och geografisk social orättvisa är ekonomiskt utsatta områden som i mindre utsträckning har tillgång till grundläggande samhällstjänster och institutioner än andra områden i städer. Tillgänglighet är den faktor som främst används för att mäta social rättvisa i det hållbara samhällsområdet och stadens bebyggda struktur anses ha en tydlig påverkan på graden av tillgänglighet. Med den bebyggda strukturen menas bland annat kollektivtrafik och cykel- och gångväg till skolor och sjukhus (Dempsey et al. 2011).

Vad gäller hållbara lokalsamhällen så anses inkludering och social sammanhållning vara två nyckelkomponenter. Ett hållbart lokalsamhälle beskrivs som ett område som på lång sikt kan reproducera och upprätthålla särskilda sociala värden som Dempsey et al. (2011) benämner som hållbara dimensioner. Dessa fem dimensioner beskrivs nedan.

Den första dimensionen består av *sociala interaktioner och sociala nätverk* vilka är betydelsefulla faktorer för det sociala kapitalet som bland annat synliggör tillit och kunskap i sociala relationer. Ett starkt socialt kapital kan resultera i ökad social sammanhållning, samarbete och ömsesidighet i det lokala samhället. Starka sociala nätverk kan öka tryggheten i ett område och dessutom påverka människors identiteter och värderingar (Dempsey et al. 2011).

Den andra dimensionen som Dempsey et al. (2011) nämner är *deltagande i kollektiva grupper*. Ett lokalt samhälle med delaktiga invånare kan skapa flera sociala värden som till exempel utökat socialt nätverk, ökad sammanhållning och ett större socialt kapital i största allmänhet. Deltagandet kan innebära allt från engagemang i sin hyresförening till en styrelsepost i det lokala fotbollslaget. Ett stort röstdeltagande i politiska val är också en indikator på ett stort deltagande i de kollektiva grupperna i det lokala samhället (Dempsey et al. 2011).

Den tredje dimensionen, *stabilitet i det lokala samhället*, väger in hållbarhetsbegreppets generationsöverskridande aspekt och beskriver hur invånarnas mobilitet påverkar den långvariga sociala stabiliteten. För att väletablerade sociala nätverk, interaktioner och platstillhörighet skall upprätthållas så behöver invånarna vara bosatta i området under en längre tidsperiod (Dempsey et al. 2011).

Platstillhörighet och stolthet i lokalsamhället som utgör den fjärde dimensionen är dels förknippad med den fysiska strukturen i lokalsamhället som till exempel parker, bostadshus och gator. Utöver den fysiska platsen kan människor också känna en stark gemenskap med sina grannar i området, detta kallas för tillhörighet till det lokala samhället. Denna tillhörighet skapar normer och en sorts informell uppförandekod i området. Nedskräpning är ett exempel på hur lokala normer kan försämra sociala värden och beteenden i ett område. Om ett område vanvårdas så kan det leda till en minskad tillhörighet till platsen, vilket i sin tur kan minska det kollektiva deltagandet och den sociala gemenskapen (Dempsey et al. 2011).

Den femte och sista dimensionen benämns som *trygghet och säkerhet*. En befintlig känsla av säkerhet i ett område är grundläggande för att merparten av de ovanstående sociala dimensionerna kan uppstå. Sociala nätverk och delaktighet i kollektiva grupper kan först genomföras när människor känner trygghet i det lokala samhället och gentemot andra grannar (Dempsey et al. 2011).

I *Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018-2026* beskrivs det hur Göteborg arbetar för att uppnå en mer jämlik stad. De menar att;

”i ett socialt hållbart samhälle har människor tillräckligt med makt över sina liv för att kunna påverka samhällsutvecklingen i en önskvärd riktning”. (Göteborgs Stad 2018, s.6)

De två viktigaste aspekterna av social hållbarhet enligt Göteborgs Stad är jämlikhet (equity) och social sammanhållning (sustainability of community). Innebörden av jämlikhet är bland annat en jämn fördelning av arbetsmöjligheter, rekreationsmöjligheter och bostadsmöjligheter i staden. Social sammanhållning beskrivs som en känsla av delaktighet och tillhörighet i samhället som skapar tillit och trygghet. Engagemang i föreningsliv, fungerande samhällsinstitutioner och sociala nätverk är viktiga verktyg för att skapa och upprätthålla en social sammanhållning (Göteborgs Stad 2018).

Enligt Göteborgs Stad bör relationen mellan de tre hållbarhetsdimensionerna betraktas på följande sätt: ”social hållbarhet är målet, inom ramen för de gränser naturen sätter, och där ekonomin är ett verktyg” (Göteborg stad 2018, s.4). Det är även enligt denna uppfattning som Göteborgs Stad arbetar med hållbar utveckling (Göteborgs Stad 2018).

3.2 Community som begrepp

Det engelska begreppet community kan vara betydelsefullt när stadsodlingens sociala värden diskuteras. Speciellt då en mycket förekommande engelsk översättning av stadsodling är “*community garden*”. Denna begreppsanvändning har problematiserats då studier har visat att det inte är alla “*community gardens*” som drivs av de människor som utgör ett community. Det finns också forskare som motsätter sig idén att ett community enbart består av människor som bor inom samma geografiska område. Istället bör ett community definieras av människor som har liknande personliga uppfattningar (Kingsley & Townsend 2006). Enligt Khan (1999) utgörs ett community inte sällan av en grupp människor som samarbetar utifrån demokratiska metoder där risker och fördelar hanteras kollektivt. Vidare beskrivs ett community som något socialt konstruerat av människor som samarbetar för att uppnå ett gemensamt ändamål (Moseley 2003 se Firth et al. 2011, s.557). Karaktäristiskt för ett välfungerande community är att dess medlemmar är samarbetsvilliga, hängivna och lösningsorienterade. Dessutom är det viktigt att gruppen av medlemmar har ett starkt socialt nätverk som sammanfogar dem. Grundläggande för ett starkt socialt nätverk är en befintlig mellanmänsklig tillit bland de medlemmar som ingår i ett community (Firth et al. 2011; Chaskin 2001).

Community kapacitet är ett begrepp som används för att synliggöra de faktorer som kan upprätthålla och förbättra välbefinnandet i ett community och resultera i att kollektiva problem kan övervinnas. De mest grundläggande karaktärsdragen av community kapacitet utgörs av fyra komponenter. *Känsla av community (sense of community)* beskriver hur medlemmar inom ett community upplever samhörighet genom normer och värderingar. Rent fysiska aspekter kan också påverka känsla av community, genom till exempel det gemensamma användandet av allmänt tillgängliga platser såsom skolor och parker. *Engagemangsnivå (level of commitment)* är ytterligare en komponent som beskriver hur särskilda individer, grupper eller organisationer tar ansvar för utvecklingen inom ett community. Styrkan i engagemangsnivån kan belysas utifrån två aspekter. Den ena aspekten är förekomsten av medlemmar som anser att de spelar en tydlig roll för det övergripande välbefinnandet i ett community och den andra aspekten är i vilken utsträckning dessa medlemmar är villiga att anta denna roll. Den tredje komponenten, *problemlösningsförmåga (ability to solve problems)*, beskriver hur processen ser ut från engagemang till handling inom ett community. Medlemmar med en god problemlösningsförmåga kan ta sig an problem liksom kollektiva målsättningar med hjälp av både spontana och välplanerade metoder. Med andra ord så handlar det om ett communitys förmåga att omvandla tanke till handling. Den fjärde och sista komponenten är *tillgång till resurser (access to resources)* och denna beskriver hur bland annat fysiska, politiska, ekonomiska och mänskliga resurser fördelas och används inom och utanför ett community. Eftersom communityt ständigt påverkas av de beslut som tas på regional och nationell nivå så är det av betydelse att dessa större perspektiv synliggörs när tillgängliga resurser undersöks (Chaskin 2001).

Enligt Kingsley & Townsend (2006) är stadsodlingens eventuella funktion som mötesplats en bärande del av dess bidrag till att bygga ett community. Hur detta community ter sig, det vill säga, om det omfattar enstaka odlingsmedlemmar, odlingsföreningen eller grannskapet som odlingen tillhör kan bero på faktorer som föreningens gruppsammansättning, interaktion med grannskapet, tillgänglighet till odlingen men också hur inkluderande föreningsmedlemmar är gentemot varandra och grannskapet. Andra värden som är av betydelse inom litteraturen om community såsom gemensamhet, samarbetsvilja och tillit går också att återfinna i litteraturen om stadsodling (Kingsley & Townsend 2006; Chaskin 2001; Firth et al. 2011).

4. Metod

Vi har i huvudsak baserat vårt empiriska material på kvalitativa semi-strukturerade respondentintervjuer med stadsodlare från olika delar av Göteborgs stad, för att på så sätt få en uppfattning om vilka sociala värden stadsodlare upplever att stadsodlingen bidrar med. Här har även ett strategiskt urval gjorts som baserar sig på kontext och förutsättningar i det område där odlingarna är belägna, detta för att få någon form av variation i det begränsade urvalet och fånga upp likheter och eventuella skillnader i uppfattningar om de sociala värdena baserat på område. Utöver respondentintervjuerna har vi också genomfört två informantintervjuer med personer som har kunskap om stadsodlingens roll i en hållbar stad, där vårt fokus är den socialt hållbara staden.

Metodkapitlet redogör för vårt val av forskningsdesign och fall, hur vi genomfört våra intervjuer och behandlat det empiriska materialet intervjuerna bidragit med. En kort diskussion om studiens reliabilitet, validitet, etiska aspekter och alternativa metoder avslutar kapitlet.

4.1 Forskningsdesign och val av fall

Vad gäller utformningen av vår undersökning har vi fört diskussioner kring vilken design som är mest lämplig, där både fallstudiedesign och komparativ studiedesign initialt bedömdes vara de mest passande. En traditionell fallstudie ska dock, enligt Esaiasson et al. (2017) utgå ifrån samma kontext. Bryman (2008) beskriver fallstudien på ett liknande sätt då den ofta associeras med ett "fall" - en och samma plats, exempelvis geografisk lokalisering eller organisation. Eftersom vår studie inte utgår från en och samma kontext, eller fall, är en traditionell fallstudiedesign inte ett alternativ.

Studiens syfte är att belysa de sociala värden som upplevs av odlingsmedlemmar samt göra en jämförelse mellan dessa. För detta syfte passar flerfallsstudiedesignen väl. Till skillnad från en komparativ studie ger flerfallsstudiedesignen större utrymme och minimerar risken för att fokuset på enbart jämförelserna blir alltför stort, även om risken fortfarande finns (Bryman 2008). Dessutom utgår vi från flera kontexter, inte bara två, vilket enligt Esaiasson et al. (2017) är utmärkande för den komparativa designen.

Då vårt empiriska material utgörs av sju samtalsintervjuer, fem stycken intervjuer med respondentkaraktär och två stycken intervjuer med informantkaraktär, har vår studie en kvalitativ ansats. Vårt syfte är att fånga upp respondenternas erfarenheter och uppfattningar om vilka sociala värden stadsodlingarna främjar, genom att använda oss av samtalsintervjuer får vi en djupare förståelse, inte bara för respondenternas upplevelser utan också av sambanden. För detta lämpar sig den kvalitativa metoden och samtalsintervjuer väl (Esaiasson et al. 2012). Den kvalitativa ansatsen bidrar också till valet av forskningsdesignen - den multipla fallstudiedesignen, då den enligt Bryman (2008) kan ses som en jämförande studie med en kvalitativ ansats.

Genom att använda oss av den kvalitativa ansatsens flexibilitet i form av semi-strukturerade intervjuer med ett lyhört förhållningssätt hos oss som intervjuare har vi behållit ett relativt öppet angreppssätt. Den kvalitativa ansatsen är dock inte heller fri från kritik. En av de

punkter som ofta kritiseras är just den kvalitativa metodens öppenhet, detta eftersom det kan leda till att motivering av valt fall eller tema kan bli oprecist eller otydligt. En annan punkt är att kvalitativ forskning är alltför subjektiv, resultaten riskerar helt enkelt att formas av forskarens egna uppfattningar. Båda dessa två kritikpunkter är bidragande faktorer till den kritik som kvantitativa forskare ofta riktar mot kvalitativ forskning, nämligen att kvalitativa undersökningar är svåra att replikera och dessutom inte ger samma möjligheter till generalisering då de ofta, liksom vår undersökning, utgår från ett mindre urval (Bryman 2008). Ekengren & Hinnfors (2012) skriver att studier som syftar till att jämföra ofta används för att åstadkomma så kallad teoretisk generalisering, det vill säga, en företeelse undersöks efter en hypotes för att se om hypotesen överensstämmer med verkligheten. Ett sätt att genomföra detta är att välja fall så lika varandra som möjligt förutom på den punkt som är av intresse för forskaren (Ekengren & Hinnfors 2012). I vårt fall är detta dock bara delvis överensstämmande eftersom vi inte bara undersöker skillnader vad gäller vilka sociala värden stadsodlingar skapar beroende av kontext, utan också vilka värden som faktiskt skapas, oavsett kontext. Som tidigare nämnts, vårt intresse är inte bara skillnaderna, utan också likheterna. Det kan argumenteras för att de stadsodlingar vi valt ut inte skiljer sig nämnvärt från andra stadsodlingar i Göteborg, men vår ambition är inte att generalisera på någon större skala, utan snarare att undersöka om de sociala värden som ofta tillskrivs stadsodlingar i litteratur och forskning faktiskt upplevs av de som engagerar sig i odling, och i sådana fall, om dessa ser olika ut beroende av kontext. Det är värt att poängtera att vår undersökning utgörs av ett fåtal intervjuer. Det är dessa som utgör grunden för vårt empiriska material och kan inte bidra med någon omfattande generalisering. De är snarare belysande exempel på vilka sociala värden som skapas och hur de eventuellt skiljer sig åt baserat på geografisk kontext. Genom detta kan vi bidra med ett tydliggörande om, och i sådana fall, på vilket sätt stadsodlingar kan bidra till en socialt hållbar stad.

4.2 Områdeskategoriseringar och val av Stadsodlingar

För att kunna besvara frågan om det finns skillnader vad gäller vilka sociala värden som skapas baserat på geografisk lokalisering och rumslig kontext har vi gjort ett urval av olika områden i Göteborg, där vi utgått ifrån de egenhändigt konstruerade kategorierna “Periferi”, “Semi-periferi” och “Centrum”. Genom att sätta stadsodlingsområdena i deras lokala kontext synliggörs de olika förutsättningar som präglar områdena där odlingarna är verksamma. Detta utgör grunden för både vårt val av odlingsområden och vår jämförelse mellan dem. För att på ett relevant sätt kunna göra jämförelser mellan områden och deras sociala värdeskapande är det viktigt att känna till den övergripande strukturen specifik för varje område, det vill säga, de olika rumsliga strukturerna, eftersom detta kan vara ett sätt att förklara eventuella skillnader. Vidare bidrar denna områdeskategorisering till inkluderingen av större delar av grannskapet i vår analys, inte bara själva stadsodlingarna.

Kategorierna definieras av fyra olika variabler; Medelinkomst, arbetslöshet, eftergymnasial utbildning och valdeltagande. Statistiken hämtas från Göteborgs stad, närmare bestämt Göteborgsbladet (Göteborgs stad u.åd). Göteborgsbladet delar upp sin statistik i flera olika områdesuppdelningar i en hierarkisk ordning där den geografiskt största områdestypen är Stadsdelsnämnder, därefter följer i fallande ordning mellanområden, primärområden och basområden. Vi har valt att utgå ifrån den näst minsta kategorin, primärområden. De avgränsas av naturliga barriärer och beskrivs av Göteborgs stad som “naturliga grannskapsenheter”. Hänsyn har tagits till bland annat service- och trafikförsörjning vid gränsdragningarna (Göteborgs stad u.åe). Efter att ha sett över gränsdragningarna för de olika

områdesindelningarna och med beskrivningen av Primärområdena i åtanke bedömde vi att de täckte ett tillräckligt stort område för att vår kategorisering inte skulle bli irrelevant samtidigt som statistiken över primärområdena inte var alltför aggregerad.

De tre kategorierna vi använder oss av definieras av de skillnader mellan områden som variablerna uppvisar, där samlad statistik över hela Göteborgs Stad för de fyra variablerna agerar ett slags medelvärde. Detta för att tydligare visa på hur områdena skiljer sig åt. De variabler vi valt att definiera våra områden efter är kopplade till segregation (Andersson et al. 2009) varför några viktiga klargöranden om vårt användande av begreppet behöver göras här. Segregation betyder i strikt mening åtskillnad, och det är också den betydelsen som vi här förhåller oss till. Det är främst den socio-ekonomiska segregationen, det vill säga, den segregation som är grundad i klass- och resursskillnader, som vi bygger vår områdeskategorisering på (ibid.). De socio-ekonomiska skillnaderna är vad som definierar de olika rumsliga strukturerna. Det är inte segregationsfrågan i sig som är av intresse för oss, utan snarare den kontext och de förutsättningar områdena har i vilka odlingarna är placerade. Det är vad som utgör grunden för vår geografiska lokalisering och alltså inte deras avstånd till de centrala delarna av Göteborg även om benämningarna "Periferi", "Semi-periferi" och "Centrum" antyder detta. Variablerna som vi valt ut, medelinkomst, arbetslöshet och utbildningsnivå är alla variabler som ofta utgör en grund för att undersöka socio-ekonomiska skillnader. Valdeltagande å andra sidan, speglar oftast områdets förutsättningar, där ett lägre valdeltagande är associerat med svagare socio-ekonomiska områden medan ett högre valdeltagande oftast tyder på motsatsen (ibid.). Variabeln valdeltagande är en aspekt som kommer att återkomma i vår teori om social hållbarhet i en urban kontext (Dempsey et al. 2011).

Periferin definieras i vår undersökning av ett område där variablerna i stor utsträckning visar lägre värden än genomsnittet, som tidigare tydliggjorts utgörs av den samlade statistiken för hela Göteborgs stad. Undantaget här är variabeln arbetslöshet, där Periferin uppvisar ett högre värde. Biskopsgårdens odlarförening belägen i primärområdet Södra Biskopsgården utgör ett sådant område (Göteborgs stad u.å.).

Centrum definieras i motsats av ett område där variablerna i stor utsträckning visar högre värden än genomsnittet. Undantaget vad gäller arbetslöshet gäller även här, värdet på den variabeln för Centrum är lägre. Med utgångspunkt i statistiken och befintliga odlingsområden föll valet på Skansbergets odling, belägen i primärområdet Olivedal (Göteborgs stad u.å.).

Semi-periferin definieras av ett område där variablerna i stor utsträckning ligger nära genomsnittet. Eftersom detta är en kategori som visade sig vara särskilt omfattande har vi här valt ut två odlingar, Silverkällan i Majorna och Högsbo Grön Kultur i Högsbo. Detta för att få en variation i den mest omfattande kategorin, vilket visat sig vara hjälpsamt vid våra jämförelser. Silverkällan är belägen i primärområdet Kungsladugård och Högsbo Grön Kultur tillhör primärområdet Högsbotorp (Göteborg stad u.å.).

I tabellerna nedan presenteras statistiken.

	Centrum	Semi-periferi	Periferi		
Variabler	Olivedal	Kungsladugård	Högsbotorp	S.Biskopsgården	Göteborg
<i>Medelinkomst</i>	367 000	281 100	255 300	218 200	297 300
<i>Arbetslöshet</i>	2,5	4,9	5,3	9,5	5,6
<i>Eftergymnasial utb.</i>	51,4	45	40,3	20,5	35,2
<i>Valdeltagande</i>	85,6	83	79,4	62,2	79,2

Variabel	År	Enhet	Population
<i>Medelinkomst</i>	2016	SEK	20 år och äldre
<i>Arbetslöshet</i>	2017	Procent	Öppet arbetslösa och i program
<i>Eftergymnasial utb.</i>	2017	Procent	25-64 år
<i>Valdeltagande</i>	2014	Procent	Kommunalval

(Göteborgs Stad u.å.d.)

De odlingsområden vi valt att utgå ifrån är alltså Skansbergets odlingsförening, Högsbo Grön Kultur, Silverkällan i Majorna och Biskopsgårdens odling. I enlighet med Stadsnäras krav är ingen av odlingarna tydligt inhägnade och de ska vara allmän plats, men tillgängligheten skiljer sig ändå något åt mellan områdena.

Skansbergets odlingsområde är belägen på Skansberget i Göteborgs centrala delar. En mindre väg löper från Risåsgatan upp till en avsats där odlingen ligger omgiven av träd. Den är inte synlig från gatorna runt Skansberget och belysning på området saknas. Detta sammantaget gör odlingen något undanskymd och mindre tillgänglig än exempelvis Högsbo Grön Kultur som ligger i ett plant område och väl synlig från gatorna som omger den. Odlingen består av cirka 86 stycken individuella odlingslådor och föreningen har ungefär lika många medlemmar (Nina).

Högsbo Grön Kulturs odling ligger precis bredvid Högsbo Kyrka, intill Bankogatan. Odlingen är en del av Kulturodlarparken, vilket är namnet på områdets samlade aktiviteter och dess aktörer. Bland dessa återfinns Högsbo Kyrka, som var en av initiativtagarna till Högsbo Grön Kultur. Odlingen är väl synlig från Bankogatan och området nyttjas som samlingsplats eller park för människor i området. Odlingen består av odlingslådor och odlingslotter varav några få lådor och lotter är för kollektivt bruk. Föreningen har cirka 105 medlemmar, men alla är inte odlare då den siffran också innefattar människor som står i kö i väntan på en lott eller odlingslåda. Föreningen har också 14 odlingslådor som kan nyttjas av de köande (Anna;Karin).

Silverkällan i Majorna är belägen mellan husen, intill Silverkällegatan i Majorna. Från huvudstråken där spårvagnarna går, Älvsborgsgatan och Mariagatan syns inte odlingen, men väl på Silverkällegatan är den svår att missa. Dess närhet till Silverkällegatan gör att odlingen är upplyst även kvällstid. Båda hållplatserna Ostindiegatan och Älvsborgsplan ligger inom 500 meters avstånd och odlingen är lätt att ta sig till för cykel- och gångtrafikanter då Silverkällegatan är asfalterad. Odlingen är en kollektivodling, vilket innebär att människor tillsammans sköter om odlingarna på området. Grödorna är också till för alla. Föreningen

består av cirka 30-35 stycken medlemmar (Olga).

Biskopsgårdens Odling är lokaliserad i Södra Biskopsgården, nära Vårväderstorget och Vårvädersgatan, inte långt ifrån Biskopsgårdens kyrka. Via en asfalterad gångväg omgiven av en allé som löper från Vårväderstorget nås odlingen. Odlingen är inte synlig från torget men allégångvägen nyttjas av många som bor i området för att ta sig till exempelvis torget eller Vårväderstorgets hållplats vilket gör att många människor passerar här dagligen. Odlingen består av ungefär 15 lotter, men några odlingslådor ska tillkomma. Föreningen har cirka 30 medlemmar (Eva).

4.3 Samtalsintervjuer

Eftersom vi framförallt ville undersöka hur medlemmar i stadsodlingsföreningar i Göteborg upplever om och i så fall hur sociala värden skapas så var samtalsintervjun en lämplig metod att använda. Vi har valt att dela upp våra intervjuer i två olika former för denna uppsats. Enligt Esaiasson et al. (2017) så är samtalsintervjun ett effektivt verktyg för att undersöka människors livsvärldar och betraktelser av vardagsföreteelser. Esaiasson et al. (2017) framhåller vidare att samtalsintervjuer kan användas i syfte att pröva teorier om intervjuerna genomförs med informanter som är väl insatta i studieområdet.

Merparten av intervjuerna som har genomförts är emellertid av respondentkaraktär då vår huvudsakliga undersökning fokuserar på personliga uppfattningar om vilka sociala värden som skapas genom stadsodlingarna. Respondentintervjuer riktar sig tydligare mot intervjupersonerna. Här betraktas respondenterna som studieobjekt och intervjuerna strävar efter att samla in information om respondenternas handlingar och tankar. För att kunna genomföra jämförelser och utröna eventuella mönster hos svarspersonernas åsikter så ställs samma frågor till alla respondenter.

4.3.1 Presentation av respondenter och informanter

I följande avsnitt ges en kortfattad presentation av de respondenter och informanter som har medverkat i samtalsintervjuerna. Respondenternas identiteter är anonyma varför de har tilldelats fingerade namn för att förenkla texten för läsaren. De två informanterna har däremot behållit sina riktiga namn då ingen av dem har begärt anonymitet.

Nedan presenteras först de två informanterna Paula och Gunilla följt av respondenterna.

- Paula Palm, trädgårdscoach på arrende- och tomträttsenheten på fastighetskontoret i Göteborgs kommun, anställdes 2011 i och med uppstarten av projektet Stadsnära Odling.
- Gunilla Almered, professor i Humanekologi på Göteborgs universitet sedan 2007, har under flera år forskat på urban matproduktion.

- Eva, var en av initiativtagarna till Biskopsgårdens odlarförening som bildades 2011 och har varit aktiv medlem sedan dess. Förutom medlemskapet i odlingsföreningen har hon engagemang i flertalet andra lokala föreningar och initiativ.
- Karin, knuten till Högsbo kyrka och var delaktig i uppstarten av föreningen Högsbo Grön kultur 2009. Idag är hon engagerad i föreningens administration då hon sitter med i valberedningen men hon har ingen egen odlingslott. Hon är också delaktig i arbetet med Kulturodlarparken, vilket är de samlade aktiviteterna i området där Högsbo Grön Kultur är belägen.
- Anna, har varit aktiv medlem i Grön kultur i Högsbo i nio år och har en egen odlingslott på området.
- Olga, har varit aktiv medlem i Silverkällans odlingsförening i Majorna sedan ett år tillbaka. Hon har innan odlat på andra ställen i staden men tilltalades av det kollektiva upplägget på Silverkällans odling och närheten till hennes bostad.
- Nina, har varit aktiv medlem i Skansbergets odlarförening sedan 2013 och har en egen odlingslåda. Tillgängligheten till Skansberget odlingsområde var avgörande för valet att börja odla där.

4.3.2 Urval av intervjupersoner och kritik av samtalsintervjuer

Merparten av respondenterna som har intervjuats har identifierats och kontaktats genom Stadsnäras hemsida där samtliga kontaktuppgifter till odlingsföreningar finns att tillgå. Vad gäller Karin från Högsbo Grön kultur så fick vi hennes kontaktuppgifter via en medlem i Högsbo kyrka som tidigare varit en aktiv stadsodlare. Respondenterna har valts på basis av att de är aktiva medlemmar i föreningen. Vår inledande kontakt med stadsodlingsföreningarna var via mejl, där vi skickade ut en generell förfrågan om intervju. Därefter fick föreningen på egen hand avgöra om, och i sådana fall vem som skulle delta i intervjun. Vårt urval av respondenter har alltså i huvudsak inte baserat sig på personer, utan snarare på deras tillhörighet till ett specifikt odlingsområde. En kommentar bör göras om varför vi valt att intervjua två personer från föreningen Högsbo Grön kultur. Detta grundar sig i föreningens tillhörighet till Kulturodlarparken och alltså ingår i ett större samarbete med flera aktörer, till skillnad från de övriga områdena. För att få en tydligare helhetsbild ansåg vi att det var viktigt att intervjua ytterligare en aktör med anknytning till kyrkan, som bär ett stort ansvar för Kulturodlarparken. Urvalet av informanterna baserades på deras koppling till stadsodling. Gunilla valdes som informant med anledning av hennes tidigare forskning på urban odling i Göteborg och andra områden. Hennes djupgående kunskap och erfarenhet i ämnet tillför ett helhetsperspektiv. Paula valdes som informant på grund av hennes långa erfarenhet som yrkesverksam i projektet Stadsnära vilket innebär att hon har god insyn i de odlingsföreningar som ingår i vår undersökning.

Eftersom vi inte själva har påverkat valet av personer till våra respondentintervjuer uppstår risken för självselektering. Detta innebär att det finns en risk för att de individer som går med på att intervjuas skiljer sig från de personer som avböjt. Detta kan till exempel bero på att de som avböjt upplever att de inte har tillräckligt med kunskap om stadsodling. Nackdelen med detta är att vi får en försämrade variation av de allmänna uppfattningar som finns bland de delaktiga i föreningarna (Halvorsen 1992). Vårt urval är dock så pass litet att någon

omfattande generalisering från medlemmarnas intervjuer inte kommer att göras och det är inte heller något som eftersträvas i studien. Det bör noteras att alla våra intervjupersoner är kvinnor, vilket skulle kunna bero på en viss grad av självselektering. Vi har inte i studien lagt något fokus på könsaspekter varför vi inte har sökt efter en variation vad gäller detta.

4.3.3 Genomförande av intervjuer

De semi-strukturerade samtalsintervjuerna utgick från vår intervjuguide där frågorna varit av olika karaktär beroende på om intervjun har genomförts med en respondent eller informant. Fokus för frågorna under respondentintervjuerna har kretsat kring respondenternas upplevelser om sociala värden kopplat till stadsodling i egenskap av föreningsmedlemmar. Under informantintervjun med Paula och Gunilla har fokus för frågorna i vidare bemärkelse varit inriktade på stadsodlingsföreningarnas bidrag till social hållbarhet i Göteborg. Enligt Esaiasson et al. (2017) är det viktigt att forskaren under en intervju kan sätta sig in i intervjupersonens upplevelse av situationen för att skapa största möjliga bekvämlighet varför de fick välja plats för intervjun. Detta ledde till att alla respondentintervjuer genomfördes på stadsodlingsområdena förutom intervjun med Eva då vi befann oss på hennes kontor. Informantintervjuerna genomfördes på Paulas och Gunillas arbetsplatser. Enligt Widerberg (2002) finns det en risk för att störningsmoment kan förekomma på arbetsplatsen i form av arbetskollegor och telefoner. Dessa problem uppstod dock inte i våra fall då Eva intervjuades efter arbetsdagens slut och Paula och Gunilla i avskilda rum. Intervjuerna på stadsodlingsområdena genomfördes också under stillsamma förhållanden utan störningsmoment vilket bland annat kan bero på att odlingssäsongen precis hade börjat vid intervjutillfällena. Intervjuerna pågick i ungefär en timme och spelades in efter att tillåtelse medgivits från intervjupersonen.

En tydlig uppdelning av ansvarsområden gjordes på förhand mellan uppsatsförfattarna som medverkade under intervjuerna. En av oss fick ansvar för att ställa intervjufrågorna medan den andra hade ansvar för att ta anteckningar vilket i ett senare skede användes för att sammanställa sammandrag. Ansvaret att ställa följdfrågor och följa upp med andra intressanta frågor som passade situationen var gemensamt. För att fördela arbetsuppgifterna på ett jämlikt sätt alternerade vi vem som intervjuade samt förde anteckningar. Trost (2010) nämner att det kan finnas en risk för att den intervjuade kan uppleva att hen hamnar i underläge när en intervju genomförs av två intervjuare. För att undvika detta har vi försökt hålla en så ödmjuk inställning som möjligt och låtit våra respondenter i princip obehindrat svara på frågorna och berätta om sina upplevelser. Dessutom befinner vi oss som kandidatstudenter inte i någon tydligt överordnad position, även om vi i egenskap av intervjuare kan anses göra det. Våra informanter uttryckte att de flera gånger intervjuats av studenter och alltså har en viss vana. Detta tillsammans med deras expertkunskaper och titel bör ha jämnat ut positionerna mellan oss.

Att använda ljudinspelning under intervjuerna kan påverka intervjupersonerna på olika sätt. Ljudinspelning kan till exempel leda till att intervjupersonen känner sig spänd eller nervös vilket kan ha en hämmande effekt på det insamlade materialet (Johansson Lindfors 1993). Vi har dock på förhand bett om respondenternas och informanternas godkännande vad gäller ljudinspelning under intervjuerna varför det inte bör ha påverkat intervjuerna i alltför stor utsträckning. Det finns många fördelar med ljudinspelning, till exempel kan vi försäkra oss om att citeringarna blir korrekta och dessutom förenklar inspelningarna bearbetning och analysering av intervjuerna. Ännu en positiv aspekt av ljudinspelning är att den tillät oss att

vara mer närvarande och avslappnade under intervjuerna, vilket vi troligtvis inte varit i samma utsträckning om vi hade skrivit referat (Ibid.).

Alla genomförda intervjuer har förhållit sig till ovanstående faktorer. Vi är väl medvetna om att ytterligare omständigheter utöver det som nämnts kan ha förekommit. Vår bedömning är dock att det insamlade materialet är tillräckligt tillförlitligt för att användas i vår resultat- och analysdel.

Avslutningsvis har vi en sista punkt att beröra. Som nämns nedan har vi också gett våra intervjupersoner möjlighet att påverka materialet efter transkribering och sammanfattning via respondentvalidering. I korthet har detta för oss inneburit att vi utifrån transkribering och sammandrag gjort en sammanfattning av det material vi ansett vara relevant för uppsatsen och sedan skickat ut detta, tillsammans med transkriberingen till våra intervjupersoner. En av våra intervjupersoner ansåg sig inte kunna stå för den transkriberingen vi gjort av intervjun, varför hon reviderade dokumentet. Även om detta innebar att vi inte kunnat använda något av vårt ursprungsmaterial från den intervjun överväger de etiska aspekterna beskrivna under 4.6.

4.3.4 Utformning av Intervjuguide

Inför våra intervjuer utformades tre olika intervjuguides som innehåller alla frågor som förberetts där en var avsedd för respondenterna, en för Gunilla och en för Paula. De frågor som utgör intervjuguiden har en semi-strukturerad karaktär vilket innebär att ett par huvudfrågor har utformats utifrån ett flertal bestämda teman. En fördel med denna typ av frågor är att de ger ett visst utrymme för utveckling hos intervjupersonen att prata om oplanerade ämnen som eventuellt kan vara av intresse för oss. Detta beror till viss del på att frågor av semi-strukturerad karaktär är relativt öppna i sin formulering. Utmärkande för intervjuformen är också att samma frågor ställs till samtliga respondenter vilket innebär att tydliga jämförelser kan göras mellan personerna (Justesen & Mik-Meyer 2011). Frågorna har formulerats för att i största möjliga mån ge oss de svar som behövs för att våra frågeställningar och syften skall kunna besvaras. Intervjuguiden består initialt av ett par generella och informella frågor såsom personuppgifter, därefter har frågorna delats in i ett par olika tematiska kategorier som till exempel urban social hållbarhet och maktdimensioner. Följdfrågorna har utformats för att tydliggöra de tematiska frågornas betydelse för intervjupersonen vid oklarheter och för att vi själva ska få tydliga svar som kan användas som grund i vår uppsats.

Enligt Bryman (2008) finns det en del nackdelar med att ställa öppna frågor vilket semi-strukturerade i viss mån är. Rent tidsmässigt så finns det en risk för att intervjuerna blir omfattande då öppna frågor lämnar stort utrymme för tolkning och förklaring. Dessutom måste också svaren kodas enligt olika teman vilket också är mycket tidskrävande då det empiriska materialet generellt måste läsas igenom ett antal gånger (Bryman 2008).

Intervjuguiderna återfinns som bilagor till denna uppsats.

4.3.5 Bearbetning och analys av material

En bärande del i vår undersökning är att få en så tydlig bild som möjligt av respondenternas upplevelser och uppfattningar. För att åstadkomma detta har vårt insamlade av empiri genomförts med ett så öppet fokus som möjligt. Detta för att inte gå miste om viktiga

aspekter av respondenternas berättelser, vilket ett snävare fokus hade kunnat riskera. Bearbetning och analys av det empiriska materialet har utformats därefter. Först och främst transkriberas intervjuerna och ett sammandrag av intervjuanteckningar skrivs. Transkribering av intervjuer är tidskrävande (Widerberg 2002), men nödvändig för oss. Inte bara för att, som Widerberg (2002) beskriver, tolka exempelvis uttryck och språk, utan också för att bringa ordning i vårt material, möjliggöra jämförelser och inte gå miste om relevanta sociala aspekter. Sammandragen av anteckningarna har använts som kompletterande material till transkriberingarna, för att underlätta för oss att skapa en helhetsbild och samtidigt att under, eller strax efter intervjun anteckna exempelvis aspekter vi vid tillfället uppfattade som särskilt viktiga, eller kopplingar att belysa senare (Ibid.).

Utifrån detta material har sedan en kategorisering av materialet utförts, där vi genom färgkodning belyste de kopplingar till sociala aspekter relevanta för vårt syfte som vi identifierat. Här har vi på förhand utarbetat ett antal kategorier, men vi har också en färg för kopplingar som befinner sig utanför våra givna kategorier för att på så sätt behålla det öppna fokuset och inte gå miste om eventuella värden. På detta sätt identifierade vi vilka sociala värden som respondenterna själva lyfte, samtidigt som vi genom mönstret färgkodningen bildade kunde uppfatta skillnaderna mellan olika områden.

Med utgångspunkt i det teoretiska ramverket identifierades ett antal sociala värden som har varit ledande vid färgkodningen av det empiriska materialet. Dessa värden är:

- Tillit och Trygghet
- Gemenskap inom och utom föreningarna
- Samspel med grannskapet
- Samarbete
- Kunskapsutbyte och inspiration

I bearbetningen av empirin var det på grund av intervjuernas semi-strukturerade karaktär och materialets omfattning nödvändigt att bryta ner det i mindre beståndsdelar. Detta för att kunna synliggöra vilka värden som våra intervjupersoner beskrev samt vilka av dessa värden som var mest framträdande. Färgkodningen tydliggjorde mönster i intervjuerna och gjorde det möjligt för oss att kategorisera värdena vi identifierat för att sedan kunna samla dem i ovanstående fem kategorier. Alla dessa är på olika sätt kopplade till våra teoretiska begrepp, där de utgör viktiga komponenter av både community och social hållbarhet.

Vad gäller informantintervjuerna har vi vid bearbetning av intervjumaterialet beaktat intervjupersonernas yrkesmässiga bakgrunder för att vidare kunna analysera och tolka deras svar. Det kan till exempel underlätta att tolka ämnesspecifika begrepp om man är medveten om att personen har en humanekologisk bakgrund och därmed använder sig av en särskild begrepps värld. Detsamma gäller för intervjupersonen som arbetar med *Stadsnära odling*. Analys och bearbetning av intervjun kan förbättras om vi har en förförståelse för den aktör som hon representerar vilket kan påverka hennes sätt att uttrycka sig på.

Vidare är det viktigt att notera att de öppna frågorna har ställt krav på oss som tolkare av materialet, vilket innebär att resultaten i viss grad kan vara subjektivt färgade.

4.4 Reliabilitet och validitet

Ekengren & Hinnfors (2012) beskriver reliabilitet som tillförlitlighet, medan Bryman (2008) menar att reliabilitet kan delas upp i intern och extern, där den externa reliabiliteten handlar om i vilken grad en undersökning kan upprepas och den interna benämner konsensus vad gäller tolkningar och liknande mellan forskarkollegor (i de fall det är flera som genomför undersökningen). Widerberg (2002) menar att begreppet passar dåligt för kvalitativ forskning, eftersom den kvalitativa forskaren inte strävar efter att vara utbytbar. Däremot menar Widerberg (2002) att ett reflekterande, sakligt och explorativt förhållningssätt till oss själva och den undersökning vi bedriver är grundläggande för att säkerställa studiens kvalitet, och med detta, också reliabiliteten. Ett sätt att göra detta är att i så stor utsträckning som möjligt undvika slarvfel (Ekengren & Hinnfors 2012). Genom att arbeta systematiskt, strukturerat och ta hjälp av varandra vid inläsning av litteratur, genomgång av intervjuer och tolkningar minskar vi den risken. Vår ambition är också att vara så transparenta som möjligt vad gäller process och tillvägagångssätt för att på så vis redogöra för hur kunskapen har inhämtats och hanterats. Detta synliggör metod, men också de förhållanden och de kontexter under vilka kunskapen genererats (Widerberg 2002).

Enligt Esaiasson et al. (2017) beskriver validitet hur de teoretiska definitionerna, som främst består av frågeställningarna och forskningsproblemet, överensstämmer med de operationella indikatorerna vilket även kan beskrivas som vårt empiriska material. För att öka begreppsvaliditeten, vilket kortfattat kan beskrivas som överensstämmelsen mellan de teoretiska begreppen och det empiriska materialet, så har vi genomfört deltagandekontroller, eller så kallade respondentvalideringar (Merriam 1994; Bryman 2008). Kontrollerna innebär att svarspersonerna har fått ett utskick av den färdigställda texten av intervjuerna för att bekräfta att våra tolkningar och citeringar stämmer överens med deras ståndpunkter.

Intervjuareffekter har också beaktats vid de genomförda samtalsintervjuerna. Dessa effekter kan enligt Esaiasson et al. (2017) vara sådant som etnicitet, kön och ålder hos den som intervjuar. Samma respondenter kan ge olika svar beroende på de ovanstående faktorerna. Det finns också en risk att frågor som upplevs som känsliga frågor inte kommer att besvaras i samma utsträckning som om det till exempel hade varit en skriftlig enkät då svarspersonen kan vara obekvämd med att exponera sig för en främmande person (ibid). Genom att använda oss av öppna frågor, med möjlighet till flera följdfrågor hoppas vi skapa en dynamisk intervju där vi är lyhörda inför respondentens/informantens svar, vilket kan bidra till att obekväma ämnen kan beröras utan att intervjupersonen upplever obehag (Widerberg 2002).

4.5 Etiska aspekter

Bryman (2008) lyfter fyra grundläggande etiska principer att ta hänsyn till vid genomförandet av en studie. Alla berör personer som på ett eller annat sätt är direkt inblandade i studien, i vårt fall relaterar dessa hänsyn till våra intervjupersoner. Den första principen, Informationskravet slår fast att berörda personer ska få information om studiens syfte, vilket också betyder att de ska upplysas om att deltagande är frivilligt. Den andra principen, Samtyckeskravet handlar om deltagares rätt att själva bestämma över sin medverkan. Konfidentialitetskravet ställer krav på behandlingen och förvaringen av personuppgifter. Den sista principen, Nyttjandekravet, fastslår att de uppgifter om berörda personer som samlas in inte får användas i andra syften än studiens ändamål (Bryman 2008). För att inte riskera att bryta mot någon av dessa principer har vi vidtagit vissa åtgärder och varit noggranna med att

ge våra intervjupersoner möjlighet att påverka det empiriska material som bygger på deras intervjuer. Vid vår första kontakt med föreningarna skickade vi ut en generell förfrågan via mejl om deltagande vid intervju, där vi också kort förklarade syftet med vår studie. Vi har sedan vid intervjutillfället informerat ytterligare en gång om studiens syfte, begärt godkännande av inspelning och transkribering samt stämt av anonymitet. Vi har också inledningsvis förklarat respondentvalidering och vårt syfte med det, nämligen att de genom den ges möjlighet att redigera och godkänna eller underkänna transkribering samt sammanfattningar av intervjun. Detta har varit särskilt viktigt för oss på grund av intervjuernas öppna form, där vi som intervjuare inte varit tydligt styrande under intervjun. Vid de tillfällen då anonymitet begärts har vi varit tydliga med vilken information som kommer att vara med och vad vi utelämnar rörande deras personliga uppgifter. I uppsatsen har vi dessutom delgivit så lite personlig information som möjligt rörande exempelvis personlig ekonomi, yrke och så vidare. Till följd av begärd anonymitet av alla våra respondenter, utom en, valde vi att använda fingerade namn för alla våra respondenter. Våra informanter uttryckte inga sådana önskemål och står därför med sitt verkliga namn och en något mer detaljerad personlig information.

Att forskningsetik idag kan anta ett bredare perspektiv där forskningens kvalitet anses knuten till de etiska frågorna och aspekterna föranleder att vi även här kort bör diskutera aspekter som berör detta (Bryman 2008). Faktumet att vi skickat ut generella förfrågningar har bidragit till en grad av frivillighet hos respondenterna men det har också lett till att vår deltagargrupp består av enbart kvinnor. I en diskussion om variation och representation av föreningarna i stort bör detta tas hänsyn till eftersom avsaknaden av män kan ha en negativ påverkan på variationen och representationen. Vad som också bör poängteras här är att föreningarna till största del består av kvinnor. Dessutom syftar inte vår studie till att ge en representation av föreningarna i stort, den belyser istället exempel på hur upplevelserna och uppfattningarna av det sociala värdeskapandet ser ut. Ytterligare en punkt att beröra är att vi endast intervjuat respondenter som är aktiva föreningsmedlemmar. Trots detta har vi under intervjuerna berört effekter stadsodlingarna har på grannskapet. Här saknas alltså perspektivet från boende i grannskapet, istället har vi utgått ifrån föreningsmedlemmarnas uppfattningar om stadsodlingarnas effekter på grannområdet. Även om detta är en punkt att hålla i minnet vid läsningen av uppsatsen, betonar vi återigen att studien ger exempel på upplevelser och uppfattningar. Det finns inga anspråk på att presentera en fullständig representation eller variation av fenomenet.

4.6 Alternativa metoder

För att besvara syftet och våra frågeställningar hade andra metoder och tillvägagångssätt kunnat användas. Ett alternativ hade varit att genomföra kortare, mer strukturerade intervjuer för att på så sätt kunna genomföra fler intervjuer. Detta hade kunnat minska tidsåtgång för bearbetning och, på grund av den större likheten mellan intervjuer, också underlättat jämförelser (Bryman 2008). Denna metod valdes dock bort eftersom vi ansåg att mer följsamma och flexibla intervjuer i högre grad fångade upp respondenternas uppfattningar och upplevelser av stadsodlingarnas sociala värden. Ett annat sätt att variera vårt tillvägagångssätt hade varit att enbart intervjua respondenter, och helt utesluta informanterna. Men de övergripande perspektiv de bidrog med och bekräftelsen av respondenternas upplevelser hade då gått förlorade.

Förutom den valda metoden i form av semi-strukturerade intervjuer hade fokusgrupper varit en passande metod för att besvara vårt syfte och våra frågeställningar. Fokusgruppsmetoden innebär att flera personer intervjuas samtidigt. Gruppstorleken brukar vara mellan sex till tio personer. Metoden används särskilt av forskare som är intresserade av att observera hur människor i egenskap av gruppmedlemmar bemöter och diskuterar ett visst ämne. Ett större antal intervjupersoner från varje odlingsförening hade med största sannolikhet bidragit till en mer omfattande generaliserbarhet, vilket i sin tur hade kunnat leda till tydligare jämförelser mellan odlingsområdena än det mindre antal intervjuer som genomförts i denna studie. Vi är också intresserade av odlarna i egenskap av föreningsmedlemmar utifrån en social kontext varför fokusgruppsmetoden hade kunnat vara fördelaktig att använda (Bryman 2008). Bryman (2008) lyfter å andra sidan ett antal begränsningar med metoden. Att planera för och organisera intervjuer med fokusgrupper är svårt då man måste motivera tillräckligt många att ställa upp vid varje intervju. För att öka motivationen hos de tillfrågade brukar mindre belöningar såsom biobiljetter eller böcker erbjudas. Detta var även det största hindret för oss då antalet personer som ställde upp på intervjuer var lågt. Vi hade inte heller några ekonomiska medel för att kunna kompensera intervjupersonerna för deras deltagande. Det finns också en risk för att intervjupersonerna uttrycker och instämmer med det som är allmänt accepterat i en grupsituation (Bryman 2008). Av den anledningen bedömde vi att de semi-strukturerade intervjuerna kunde ge ett mer nyanserat material och på det sättet tydligare påvisa skillnader inför en jämförelse mellan områden. Å andra sidan skulle det mer omfattande materialet från fokusgrupper utgöra en stabilare grund för jämförelser, men nyanserna hade kunnat gå förlorade. Eftersom vår intervjuguide berör sociala värden som kan betraktas som allmänt positiva samt negativa så anser vi att detta hade kunnat påverka intervjupersonernas svar.

5. Resultat och analys

Under detta avsnitt presenteras resultaten av våra intervjuer kopplade till vårt teoretiska ramverk, kategoriserade efter de sociala värden vi identifierat som viktiga och återkommande. Under varje värdekategori delas intervjuerna upp efter vår områdesindelning, förutom informantintervjuerna som direkt inkorporerats i den flytande texten. Detta för att tydligt redogöra för våra identifierade värden och underlätta för jämförelsen mellan våra områden i det avslutande avsnittet av detta kapitel. Samma uppdelning efter sociala värden har gjorts här, med ett undantag; *Samarbeten* samt *Kunskap och inspiration* faller under en och samma rubrik eftersom de stycken tillhörande respektive rubrik är mycket korta. Att sammanfoga de under en och samma rubrik underlättar läsningen. Det är värt att notera att den insamlade empirin som resultatdelen utgörs av inte är jämnt fördelad mellan respondenternas och informanternas svar, detta eftersom inte allt vårt empiriska material är relevant för vår studie.

Det är viktigt att ha i åtanke att gränserna för dessa kategorier är diffusa, en hel del av materialet är överlappande liksom de sociala värdena vi identifierat. Trots detta har vi ändå valt att göra denna uppdelning eftersom vi i den insamlade empirin har observerat mönster som knyter an till dessa sociala värden. Anledningen till att *tillit och trygghet* har inkorporerats till ett värde grundar sig på respondenternas svar som har visat att en befintlig tillit till övervägande del resulterar i en känsla av trygghet och att det omvända förhållandet också har observerats. Värdet *kunskapsutbyte och inspiration* har på liknande grunder valts att inkorporeras till ett värde då de har många gemensamma beröringspunkter inom denna kontext.

5.1 Tillit och Trygghet

5.1.1 Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening

De insamlade intervju svaren har skildrat hur tillit är en viktig social aspekt av stadsodlingen mellan människor inom föreningen och utom föreningen. Beroende på hur tillgänglig odlingsföreningen är för grannskapet så kan tilliten gentemot människor som inte tillhör föreningen vara av större betydelse för vissa föreningar än andra.

Trots att det är många människor som rör sig i området uttrycker inte Eva från Biskopsgården någon oro för stölder, det verkar finnas en allmän tillit gentemot de människor som vistas i området. Föreningen ska inom kort anlägga en örtspiral som kommer vara tillgänglig för alla och man är noggrann med att bibehålla odlingen som en allmän plats och bjuda in boende i området.

” [...] sedan ser man också att massa människor bryr sig, att de är där och tar hand om området och håller rent och fint. Att det är ett snällt ställe att gå till. Vi försöker också vara barnvänliga. Jag tror att det betyder mycket att man ser att folk tar hand om området, att det inte bara är anställda som sköter om området. Att det är vanliga människor som tar hand om det, folk kommer fram och frågar om man jobbar här – ’nej, alla kan bli medlemmar’.” (Eva).

Odlingsföreningens medlemmar sprider en känsla av hängivenhet och omsorg i grannskapet då övriga boende i området tydligt kan observera hur föreningsmedlemmarna sköter om en del av Biskopsgården på ett föredömligt sätt. En tydlig uppfattning av att det finns en grupp människor som är måna om att det är fint i området kan också bidra till att den mellanmännsliga tilliten förstärks. Vidare så kan de estetiska värdena som stadsodlingen skapar öka stoltheten och platstillhörighet till den fysiska platsen. Att ta hand om området på ett omsorgsfullt sätt kan också övergå till att bli en informell uppförandekod om tillräckligt många människor gemensamt tar sitt ansvar (Dempsey et al. 2011). Dempsey et al. (2011) beskriver att uppförandekoder är betydelsefulla för att skapa normer inom ett lokalsamhälle. Inom föreningen finns det en sorts uppförandekod som innebär att varje medlem ska hålla fint runt sin odlingslott och hjälpa till att städa på de gemensamma ytorna. Varje ny medlem behöver också skriva på ett skriftligt avtal där vissa gemensamma arbetsysslor förpliktas. Det är en metod som skiljer sig från de andra föreningarna och som eventuellt ökar samarbetet och tilliten mellan medlemmarna. Den mellanmännsliga tilliten mellan medlemmarna verkar enligt Eva vara befintlig. Flera exempel nämns där medlemmar snabbt informerar varandra om något är trasigt eller inte fungerar som det ska.

Odlingsföreningens nära samarbete med Biskopsgårdens kyrka bygger också på en ömsesidig tillit. Föreningens revisor är dessutom präst. Vidare så har föreningen sina pengar placerade i kyrkans kassaskåp och även tillgång till kyrkans förråd samt möteslokaler. I utbyte så bidrar föreningens medlemmar med närodlat blommor till kyrkan varje söndag under sommarmånaderna och början av hösten. De fördelar som tillfaller odlingsföreningen genom samarbetet kan kopplas till Chaskins (2001) beskrivning av ett community och då specifikt det karaktärsdrag där resurser från externa aktörer på ett fördelaktigt sätt kan nyttjas.

Den långsiktiga tillgången till den kommunala marken som odlingsområdet ligger på har, enligt Eva, inte alltid känts självklar. Längre försökte hon upprätta ett skriftligt avtal mellan kommunen och föreningen för att föreningsmedlemmar skulle känna sig trygga i odlingens fortsatta tillgång till marken. Idag anser hon inte att det är nödvändigt längre eftersom kommunen har gett en tydlig positiv respons. Paula nämner att Stadsnära, efter odlingens uppstart, genom att bjuda in till olika evenemang såsom kompostkurser och föreläsningar försöker stötta och visa kommunens intresse i odlingarnas fortlevnad. På senare år har det visat sig att det största hotet är nybyggnationer. Hon menar vidare att hon idag får allt fler frågor från oroliga föreningsmedlemmar som vill veta om deras odling kan komma att läggas ned. Även om våra intervjupersoner inte uttryckt någon sådan oro visar Evas tidigare oro att det är viktigt att föreningen känner sig trygg angående deras tillgång till marken för att inte negativt påverka de sociala värdena anknutna till odlingen. En viktig komponent av ett hållbart samhällsområde är enligt Dempsey et al. (2011) stabilitet i lokalsamhället, det vill säga, långvarig vistelse i ett och samma område. I detta fall handlar det om långvarig tillgång till odlingsområdet.

5.1.2 Semi-periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur

I Silverkällans odlingsförening i Majorna så är tillit också ett viktigt inslag i föreningen. Eftersom det är en tillsammansodling så behöver det finnas en tydlig uppdelning av ansvarsområden. Olga påpekar att det ändå finns en skillnad mellan medlemmar vad gäller hur mycket arbete som läggs ner samtidigt som hon beskriver hur det finns en utbredd acceptans för att alla medlemmar själva får bestämma hur mycket tid de vill lägga på odlingsområdet. Trots denna stora valfrihet så menar hon att det fungerar bra. Detta kan

kopplas till Chaskins (2001) engagemangsnivå som en betydelsefull del för att arbeta med community kapacitet då en viss grupp tar ett stort ansvar, medan det finns en annan grupp av medlemmar som tar ett mindre ansvar. Det grundläggande är att det finns något sorts engagemang hos alla medlemmar.

”Folk tar ansvar, de flesta i alla fall, om de får ansvar. Om man låter de få chansen att ta ansvar.”

(Olga).

På odlingsföreningen Högsbo Grön kultur upplever Anna att hennes engagemang i föreningen har inneburit att hon känner ett sorts ägandeskap över odlingsområdet, trots att hon egentligen inte äger marken i någon juridisk mening. Hennes långvariga engagemang i föreningen har lett till att hon känner sig trygg med att säga till medlemmar om hon upplever att de inte sköter sig. Den trygghet som Anna uttrycker att hon känner i området kan förankras i Dempseys et al. (2011) teori om stolthet och platstillhörighet. De normer och uppförandekoder som platstillhörighet kan frambringa går i linje med Annas beskrivning av att hon inte har några problem med att säga till andra medlemmar om de inte agerar i enlighet med föreningens normer och stadgar.

5.1.3 Centrum - Skansbergets odlingsförening

Nina som är medlem i Skansbergets odlingsförening beskriver att det finns ett samband mellan i vilken utsträckning medlemmarna sköter om området och i vilken utsträckning skadegörelse och stöld inträffar. Om det finns många odlingslådor som står tomma, eller är vanvårdade på grund av brist på odlingsengagemang hos medlemmarna så ökar också skadegörelse och stölder av grönsaker. Hon beskriver att styrelsen därför ser till att bevaka och följa upp att föreningsmedlemmarna sköter om och nyttjar odlingslådorna. En förklaring till ovanstående samband kan identifieras i Dempseys et al. (2011) teori om platstillhörighet som är nära sammankopplad med en ömsesidig känsla av gemenskap med sina grannar. Av den anledningen minskar tillhörigheten till platsen om många, i det här fallet, medlemmar inte nyttjar sina odlingslotter. Detta kan resultera i att sociala värden som delaktighet och gemensamhet minskar vilket i förlängningen kan leda till en ökad misstro mellan medlemmarna i föreningen.

Gunilla instämmer i att tillit är en viktig aspekt av stadsodling. Hon menar att den också kan leda till att människor lär känna varandra.

” När man odlar där så är man i behov av hjälp från andra. Hela tiden är det så att man måste hjälpa varandra. Och det är väldigt positivt. Och har man hjälpt varandra i några timmar sådär, så hälsar man på varandra när man möter den personen nästa gång. Eller det är lättare att bjuda in den på kaffe, eller be om hjälp i ett annat sammanhang”. (Gunilla).

Hennes beskrivning av odlingsområden som lämpliga platser att skapa nya sociala relationer på kan också anses vara ett effektivt verktyg för att skapa social hållbarhet enligt Göteborgs Stads (2018) uppfattning som framhåller att engagemang i föreningsliv, social sammanhållning och ett utökat socialt nätverk är tre betydelsefulla faktorer för att uppnå denna hållbarhetsdimension, något som de undersökta stadsodlingsföreningarna i mer eller mindre utsträckning bidrar med.

5.2 Gemenskap inom och utom odlingarna

5.2.1 Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening

Biskopsgårdens odlingsförening har sedan uppstart haft en uttalad ambition att bidra med gemenskap och social sammanhållning i området, detta genomsyrar föreningen och dess aktiviteter på många olika sätt. Eva nämner bland annat att rollen som styrelseordförande alternerar, detta för att uppmuntra och främja delaktighet hos medlemmarna i föreningen. Ett annat exempel är att föreningen försöker hålla låga medlemskostnader och i vissa fall eliminera de helt för att så många som möjligt ska ha möjlighet att delta i föreningsaktiviteter och odlingen. Att på detta sätt försöka inkludera människor och öka delaktigheten relaterar till både Dempseys et al. (2011) urbana sociala hållbarhet men också community-begreppet. Genom att involvera fler kan den sociala sammanhållningen förbättras, vilket är grundläggande för byggandet av ett hållbart samhällsområde (Dempsey et al. 2009). Det kan vidare bidra till vad Dempsey et al. (2011) kallar det socialt rättvisa samhället, där ingen ska exkluderas från att delta i sociala aktiviteter. Vidare är den sociala sammanhållningen och inkluderingen viktiga komponenter för den sociala hållbarheten, enligt Göteborgs stad (2018). Ansträngningarna för att öka delaktigheten inom förening och grannskap kan också resultera i fler sociala interaktioner och i förlängningen också ett utökat socialt nätverk, vilket är viktigt både för att ett community ska fungera väl men också för den sociala hållbarheten (Dempsey et al. 2011; Chaskin 2001).

Evas beskrivning av Biskopsgårdens odlingsförening som en förening med stor mångfald där människor med olika etniska bakgrunder, åldrar och kön möts visar också på att den har en inkluderande hållning. Detta, att odlingen samlar människor med olika bakgrunder tror hon är viktigt eftersom det bidrar till en respektfull attityd mellan föreningsmedlemmar och grannskap. Den respektfulla attityden, som ett gemensamt förhållningssätt eller delad värdering, kan bidra till en känsla av community, vilket enligt Chaskin (2001) också är en del av att förbättra community kapacitet.

” Det finns också alla möjliga religioner och alla kön tänkte jag säga, och alla åldrar från småbarn till 75 år. Så det finns ju automatiskt en ömsesidig respekt.” (Eva).

Just mångfalden är också något som Paula lyfter när hon beskriver goda förutsättningar för att kunna skapa en välfungerande förening. Hon menar att alltför homogena grupper riskerar att sluta sig samman och exkludera andra. De föreningar där det fungerar allra bäst är;

“ [...] där olika åldrar, olika kulturer, barn och vuxna kommit samman. Jag tror på mångfald i alla sammanhang. Det gynnar toleransförmågan och acceptansen.” (Paula).

Att odlingen har blivit en social mötesplats för många i området återkommer Eva till flera gånger under intervjun. På grund av odlingens centrala läge är möjligheterna till sociala interaktioner i området goda och något som hon uppfattar som uppskattat av odlare och boende i området. Odlingen som mötesplats har redan från början varit en uttalad ambition och föreningen arbetar mycket med att göra sig synliga för grannskapet genom exempelvis interaktiva groddutställningar och deltagande i aktiviteter på biblioteket dit både barn och vuxna är välkomna. Eva är tydlig med att alla i kvarteret är välkomna att utnyttja odlingsområdet och att många också gör det.

”Dit kommer ju alla med barnvagn, rullator och människor i alla åldrar. Vi ser ju att barnen gillar att leka i området. [...]” (Eva).

Odlingen som den sociala mötesplatsen för både odlare och grannskap bidrar till odlingsområdet och dess besökare som ett community på flera sätt. Det ger möjligheter att utöka sina sociala nätverk, vilket enligt Chaskin (2001) är viktigt för att ett community ska fungera väl. Funktionen som mötesplats pekars också ut av Kingsley & Townsend (2006) som en bärande del av odlingen som ett community. De aktiviteter som syftar till att synliggöra odlingen i grannskapet visar också på en engagemangsnivå som sträcker sig utanför odlingen och ut till grannområdet. Förutom att det direkt relaterar till Chaskin (2001) som menar att engagemangsnivå handlar om individer eller grupper som tar ansvar för vad som händer inom deras community, så visar det på försök att utöka det community stadsodlingsföreningen utgör. Genom att rikta aktiviteterna ut mot de boende i grannskapet kan gränserna för odlingen som community tänjas och istället omfatta större delar av grannskapet.

Eva berättar vidare att de föreningsaktiviteter som Biskopsgårdens odlingsförening anordnar är många och vanligtvis är uppslutningen god. Här ingår både formella aktiviteter såsom arbetsdagar, men också mer informella såsom grillkvällar, resor och studiebesök hos andra odlingar i Göteborgsområdet. Detta, menar Eva, är viktigt för att bygga relationer och utöka sociala nätverk och att det goda samarbetet mellan medlemmar är ett resultat. Just föreningsaktiviteterna betonas i alla våra intervjuer som viktiga tillfällen att mötas och umgås på. Aktiviteterna som Biskopsgårdens odlingsförening anordnar är som sagt många och diversifierade så det finns många möjligheter för odlingsmedlemmar att träffas och knyta kontakter. Detta kan bidra till att skapa och stärka de sociala nätverken som är viktiga både för ett välfungerande community liksom för den sociala hållbarheten (Dempsey et al. 2011; Chaskin 2001). Även om djupet i relationerna mellan medlemmar varierar, är Evas uppfattning att kontakten mellan medlemmar är god. Det faktum att hon själv också knutit en del kontakter som är både djupa och privata ger indikationer på att de sociala nätverken i föreningen är relativt starka.

5.2.2 Semi-periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur

Silverkällans odlingsförening i Majorna ligger liksom Biskopsgårdens odlingsförening lättillgängligt i området. Olga beskriver att många kommer hit för att fika, eller sitta en stund, både föreningsmedlemmar och boende i grannskapet.

”Att gå hit är som en oas. Det är jättefint när det blommar och växer.” (Olga).

Detta är något som också uttrycks av både Karin och Anna från Högsbo Grön kultur, att odlingen lockar till sig många besökare, även sådana som inte kommer dit för att odla. Båda odlingarna är tillgängliga på så sätt att de ligger centralt i området. Asfalterade vägar och avsaknaden av backar bidrar till tillgängligheten. Som nämnts ovan är funktionen som mötesplats viktig och har positiva effekter för de sociala nätverken (Kingsley & Townsend 2006; Chaskin 2001). Det kan också bidra till att stärka platstillhörigheten. Olga, Karin och Anna beskriver odlingarnas estetiska värden som bidragande faktorer till att människor besöker odlingarna vilket baserat på Dempsey et al. (2011) kan tolkas som en tillhörighet till den fysiska platsen. Detta är alltså något som inte bara omfattar odlarna själva utan också människor i grannområdet. Om möjligheterna till möten mellan människor som detta genererar tas tillvara kan det dessutom bidra till en ökad gemenskap mellan odlare och

grannar (Dempsey et al. 2011). Den känsla av hemmahörighet och förankring i området som Olga från Silverkällan själv menar att odlingen bidrar till visar också på detta. Delaktigheten i en aktivitet där hon själv bor och i en förening i området uttrycks som någonting givande och en bidragande faktor till gemenskapen i området.

Föreningsaktiviteterna i Silverkällan är ofta kopplade till odlingen och består främst av föreningsmöten och arbete på odlingen. Detsamma är sant för Högsbo Grön kultur i stor utsträckning. En aktivitet som både Karin och Anna nämner är Eldfesten som anordnas på hösten/vintern och innefattar bland annat grillning och tändande av eldar och facklor. Eldfesten är till för hela grannskapet och alla som vill delta är välkomna. Karin nämner också att föreningen har haft fler aktiviteter som involverar grannskapet men att de inte längre anordnas eftersom intresset bland föreningsmedlemmar har varit svagt. Både på Silverkällan och Högsbo Grön kultur är dock uppslutningen god på de aktiviteter som faktiskt anordnas. Funktionen av att samla odlare är, liksom för Biskopsgården, ett tillfälle att interagera med varandra och knyta sociala kontakter. Dessutom är deltagande i kollektiva grupper något som Dempsey et al. (2011) pekar ut som en viktig del av den sociala hållbarheten, vilket gör att föreningsaktiviteterna kopplar till två av de punkter som Dempsey et al. (2011) använder i sin teori för att beskriva hållbara samhällsområden.

Gemensamma föreningsaktiviteter och arbetsdagar har också beskrivits som en strategi för att lösa konflikter. Karin från Högsbo Grön kultur berättar hur hon upplevt ett motstånd från föreningsmedlemmar mot det samarbete som odlingsföreningen haft och har med kyrkan. Detta har försvårat arbetet med att etablera en gemenskap.

”Det är väldigt svårt att vara “vi” med någon som vill vara “vi” och “de”. (Karin).

Hon beskriver också hur stämningen inom föreningen inte alltid varit god, men att föreningen genom att bland annat skapa arbetsgrupper, anordna arbetsdagar och utse ansvariga har lyckats “få upp alla på fältet” och på så vis öka delaktigheten i föreningen. Nya tag och perspektiv inom föreningsstyrelsen menar hon också har bidragit till att lösa samarbetskonflikten med kyrkan och lägga en god grund för att bygga gemenskap. I ett sådant arbete, där olikheter behöver överbryggas och människor mötas menar hon att stadsodlingen kan ha ett bidrag. Den problemlösningsförmåga som Chaskin (2001) beskriver som ett karaktärsdrag av en god community kapacitet uppvisas här. Att gemensamt ta ansvar för och arbeta med olikheterna resulterade i lösningen av ett kollektivt problem, vilket också är ett tecken på välbefinnande inom ett community, enligt Chaskin (2001).

Anna från Högsbo Grön kultur liknar odlingsföreningen med det samarbete och den gemenskap som kan återfinnas i andra föreningar, såsom körföreningar eller träningsgrupper. Den blandning av människor som odlingen sammanför är något unikt för just föreningsverksamheter, det är en plattform för möten med människor utanför privat- och arbetslivet. Olga beskriver odlingsintresse, miljömedvetenhet och intresse för ekologisk mat som det förenande. Att odlingarna utgör ett sätt för människor från olika bakgrunder att mötas, som också beskrevs av Eva, antyder att odlingarna och föreningarna har goda förutsättningar att vara inkluderande. Paula beskriver också detta när vi frågar om viktiga sociala aspekter av odlingarna. Hon pekar på att det spontana och oförställda umgänget kring odlingarna gör att människor öppnar upp sig. Det i sin tur bidrar till gemenskap och att främlingsskap mellan människor försvinner. Även Gunilla menar att odlingar kan ha den funktionen, att sammanföra människor. Det kan också vara ett sätt för en person som

vanligtvis har en negativ inställning till andra, eller är rädd för främlingar att övervinna den inställningen eller rädslan.

De relationer som Olga, Karin och Anna beskriver att odlingarna skapar uppfattar de alla är i huvudsak relaterade till odlingen.

”Jag tycker det är en ganska skön typ av relation, ganska kravlöst. Man har liksom odlingen som fokus [...]” (Olga).

Att relationerna håller sig på odlingen, beskriver Olga som avkopplande. Det finns inga krav eller förväntningar på att de kontakter som knyts på odlingen ska bli privata. Chaskin (2001) beskriver att ett välfungerande community består av människor som sammanfogas av ett starkt socialt nätverk. Just de starka sociala nätverken återkommer också hos Dempsey et al. (2011) som delar av den sociala hållbarheten. De relationerna som Karin och Anna, men framförallt Olga beskriver är inte nödvändigtvis starka, men de föreningar och det community som de ingår i beskrivs fortfarande som välfungerande.

5.2.3 Centrum - Skansbergets odlingsförening

Relationerna som odlingsrelaterade beskrivs också av Nina från Skansbergets odlingsförening. Hon påpekar att ju mer man befinner sig på plats och umgås, desto trevligare blir det men att de flesta relationer ändå håller sig till stadsodlingen och att det också är det samtalen och diskussionerna kretsar kring. Intresset för miljö och natur, som många verkar dela, är andra aspekter som Nina tror förenar. Samtidigt så tror hon att möjligheten att inte vara social är något många uppskattar, att bara ta ansvar för sin egen odlingslåda och sina egna grödor. Odlingsföreningens storlek, i dagsläget cirka 86 medlemmar gör det svårt att få en relation till alla, eller till och med känna igen alla odlare.

”Det är väldigt urbant på det sättet, att det kan vara ganska anonymt.” (Nina).

Men hon menar ändå att människor via odlingen knyter kontakter och utökar sina sociala nätverk. En av de viktigaste funktionerna av odlingen tror Nina är området som en tredje plats, mellan arbete och privatliv, där människor som annars inte skulle ha träffats möts. Detta går i linje med Kingsley & Townsend (2006), som menar att odlingen som social mötesplats är en bärande del av dess funktion som ett community.

Skansbergets odlingsförening har ett begränsat antal föreningsaktiviteter per år, cirka fem stycken arbetsdagar och några föreningsmöten. Trots att aktiviteterna är få, enkla och relativt styrda är uppslutningen god och de allra flesta verkar uppskatta tillfället att träffas, arbeta och prata odling. Nina beskriver föreningslivet och engagemangsnivån som kooperativ snarare än kollektiv. En slags arbetsgemenskap. Hon tror att det är en grad av föreningsliv som passar de allra flesta medlemmar. Ett communitys kapacitet påverkas bland annat, enligt Chaskin (2001) av engagemangsnivån hos medlemmar. Det handlar om hur individer eller grupper tar ansvar för vad som händer inom ett community. Det Nina beskriver som en arbetsgemenskap, eller en kooperativ grad av föreningsliv, visar att det är en engagemangsnivå som inte nödvändigtvis kan beskrivas som hög, men ansvarstagande. När människor tar det ansvar som behövs finns det också goda förutsättningar för att Chaskins (2001) tredje komponent, processen mellan engagemang och handling, fungerar väl. Enligt Paula är det dessutom viktigt att ambitionsnivån och engagemangsnivån inom en förening är samspelta för att

föreningen ska kunna fungera väl. Hon menar att gemenskap och föreningsliv blir lidande när ambitionsnivån överstiger den faktiska engagemangsnivån inom föreningen eftersom medlemmar inte kan eller orkar leva upp till ambitionerna.

5.3 Samspelet med grannskapet

5.3.1 Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening

Vad gäller stadsodlingens samspel med och roll i grannskapet så har intervjuerna tydligt beskrivit att odlingens fysiska belägenhet har en stor betydelse för i vilken utsträckning den påverkar grannskapet och dess medborgare. I Biskopsgården är till exempel odlingsföreningen mycket centralt belägen vilket innebär att många människor vistas i området.

” [...] för att komma hem går folk förbi där så det strömmar ju folk genom området. Sedan finns det sittplatser och bänkar under körsbärsträden. Så det är ett ställe som man sätter sig vid och kopplar av en stund.” (Eva).

”Kring den här fruktlunden som ligger i anslutning till odlingen är det mycket folk som rör sig. Språkcaféerna kommer ner och när det är fint väder som nu så samlas de. Speciellt på torsdagar då 20 - 30 personer sitter och pratar svenska och sådär. Folk grillar och barn springer och leker, så det händer mycket på den här samlingsplatsen.” (Eva).

Eva från Biskopsgården menar att odlingen sedan uppstarten 2011 blivit en integrerad del av grannskapet, området används som samlingsplats av människor och de många besökarna tyder på att det är en trivsamt miljö. Biskopsgårdens odlingsområde kan användas i många olika syften. Detta, tillsammans med odlingens centrala läge som gör det tillgängligt rent fysiskt relaterar till den sociala rättvisan som är grundläggande för ett hållbart samhällsområde, enligt Dempsey et al. (2011).

Odlingsområdets centralitet i området, nära både spårvagnshållplats och torget, bidrar som sagt till att området genomströmmas av många människor. Detta går linje med vad Stadsnärta tar hänsyn till vid anläggningar av nya områden. För att området ska vara tillgängligt för så många som möjligt ska det ligga centralt och gärna i anslutning till andra verksamheter och aktiviteter. Biskopsgårdens odlingsförening uppfyller dessa hänsynstaganden.

5.3.2 Semi-periferi – Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur

Anna från Högsbo Grön kultur nämner ett annat konkret sätt som stadsodlingen har påverkat grannskapet. Hon har observerat att bilder av stadsodlingen har lagts upp i mäklarannonser över lägenheter i närområdet. Stadsodlingen tror hon höjer det ekonomiska värdet på de fastigheter som ligger närmast odlingsområdet och hon tror även att det är en anledning till att Familjebostäder till exempel, har dragit vattenledningar till området och skänkt flera utemöbler. Det överensstämmer också med ett av Chaskins (2001) karaktärsdrag för en stark community kapacitet då stadsodlingsföreningen nyttjar resurser från en extern aktör.

Precis som i Biskopsgårdens odlingsförening så kan Högsbo Grön kultur belysas utifrån Dempseys et al. (2011) karakterisering av ett socialt rättvist samhälle. Enligt Karin så är det flera verksamheter i grannskapet som har användning av området på många olika sätt. Hon nämner bland annat att elever och barn från skolor och förskolor äter lunch i området under varmare årstider. Det finns även en skola för multifunktionshindrade elever som har

odlingsområdet som utflyktsplats vilket är möjligt då området är anlagt på ett lättillgängligt sätt. Vidare betonar hon hur betydelsefull stadsodlingen är som plats för Högsbo. Hon menar att Högsbo har två givna centrum varav torget, Axel Dahlströms torg, är det ena och stadsodlingsområdet är det andra.

5.3.3 Centrum - Skansbergets odlingsförening

Nina från Skansbergets odlingsförening menar att odlingens lokala förankring i grannskapet har förändrats sedan uppstarten 2012. De första åren bodde många av medlemmarna i andra stadsdelar, men de senaste åren har hon sett en förändring och nu bor de flesta medlemmarna i närheten av odlingsområdet. Det har lett till att hon i större utsträckning än tidigare spontant träffar andra medlemmar på allmänna platser i grannskapet. Denna utveckling kan analyseras utifrån Dempseys et al. (2011) teori om stabilitet i det lokala samhället som beskriver att invånarnas, i det här fallet föreningsmedlemmarnas, långvarighet i området är grundläggande för att sociala nätverk och platstillhörighet ska uppstå och på lång sikt upprätthållas.

“Vi känner ju igen varandra på stan, många. Det har blivit så att det är mer och mer lokalt, det var det inte från början, då åkte folk hit från halva stan.” (Nina).

Hennes personliga förankring i grannskapet beskriver hon som “extremt lokal” då hon förutom att vara engagerad i odlingsområdet också arbetar och bor i området. Hennes uppfattning är att många av de andra medlemmarna också känner en lokal samhörighet till grannskapet. Odlingsområdet fyller också en funktion för människor som söker en stillsam plats. Vid ett antal olika tillfällen har hon observerat människor som har använt området i det syftet. Precis som Anna från Högsbo Grön kultur så har Nina också observerat att stadsodlingen används i lägenhetsannonser i form av områdesbeskrivningar och bilder.

Nina nämner ett antal olika sociala värden som stadsodlingen bidrar med. Ett av de mest betydelsefulla är att man samverkar och interagerar med främlingar i det offentliga rummet. Området används också som ett utflyktsmål av många människor. De sociala interaktionerna kan kopplas till en av de fem dimensionerna som utgör Dempseys et al. (2011) definition av ett socialt hållbart samhällsområde.

5.4 Samarbeten

5.4.1 Periferi - Biskopsgårdens odlingsförening

Biskopsgårdens odlingsförening har ett nära samarbete med ett antal olika föreningar i området. Biskopsgårdens kyrka är den förening som odlingsföreningen har samarbetat med allra längst. Det var den dåvarande diakonen som var först med idén om att starta en odlingsförening nedanför kyrkan och det var även han som förde samtal med kommunen under uppstartningsfasen. Samarbetet har fortsatt sedan dess, ett exempel är de blomsterbuketter som medlemmar i odlingsföreningen turas om att ge till kyrkan från midsommar till mitten av oktober varje år, vilket görs i utbyte mot att kyrkan sponsrar föreningen i form av bland annat olika utflykter.

Evas beskrivning av stadsodlingens interaktion med andra föreningar och aktörer i området liknar ett community på flera sätt. Till exempel så beskriver Eva hur hon tillsammans med ett

par andra människor utgör en grupp som är engagerade i flera ideella föreningar. Några exempel är ett språkcafé, kyrkan och Biblioteksvännerna, en förening som syftar till att utveckla det lokala biblioteket som mötesplats. Hon beskriver dessa personer som en stor tillgång då deras engagemang når ut till många människor i grannområdet.

“Vi kan börja med att ha utställningen i kyrkan, och sedan kan vi ha den i biblioteket så att ännu fler har glädje av den och vice versa. Nu på torsdag ska vi ha ett “så ett frö-aktivitet” med bibliotekets språkcafé, först inne på folkhögskolan på Vårväderstorget och sedan vid odlingen och prata svenska utifrån det som växer nu.” (Eva).

Att koppla ihop flera aktörer på detta sätt i ett grannskap kan vara effektivt för att stärka community kapaciteten. Viktiga delar av community kapacitet pekats ut av Chaskin (2001), här ingår bland annat sociala nätverk och engagemangsnivå. Möjligheten att nå ut till fler människor kan stärka de sociala nätverken i ett område, samtidigt som de medlemmar engagerade i samarbetena genom nätverkande kan engagera fler och på så sätt ta ansvar för vad som händer i deras community. På detta sätt involveras också föreningsmedlemmarna i flera föreningar eller initiativ i området. Dempsey et al. (2011) nämner just deltagande i kollektiva grupper som främjande för den sociala sammanhållningen och det sociala kontaktnätet, varför samarbetena också kan sägas bidra till den sociala hållbarheten.

5.4.2 Semi-periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur

Odlingen Högsbo Grön kultur har sedan uppstart ingått i Kulturodlarparken, ett samarbete mellan flera aktörer, däribland Högsbo Kyrka, Familjebostäder samt en sambrukargrupp som också är verksamma odlare i parken. Karin från Högsbo Grön kultur påpekar att detta är något som man som medlem i föreningen behöver förhålla sig till, att man som enskild odlare i Högsbo Grön kultur också ingår i det större kollektivet som är Kulturodlarparken och de aktörer som är involverade i den verksamheten. Samarbetena mellan de olika aktörerna kan resultera i stärkta sociala nätverk och även stärka den sociala sammanhållningen i området. Detta kan i sin tur bidra till att skapa ett socialt hållbart samhällsområde enligt Dempsey et al. (2011). Genom samarbetena kan också tillgången till resurser öka, vilket kan förbättra community kapaciteten hos odlingsföreningen.

Anna från samma förening menar att samarbetet med kommunen stundtals har upplevts som problematiskt. Hon nämner bland annat beskärning av träd och problem med råttor som två bekymmer där de inte har fått det stöd de önskat från kommunen. Samtidigt är de beroende av kommunen då deras odlingsområde, liksom de andra odlingsområdena vi undersökt, är beläget på kommunal mark. På grund av detta har inte föreningen alltid frihet att arbeta med sitt område på det sätt de önskar. Chaskins (2001) tredje komponent, processen från engagemang till handling brister alltså här.

5.5 Kunskapsutbyte och inspiration

5.5.1 Periferi - Biskopsgården odlingsförening

Eva från Biskopsgården pratar om kunskapsutbyte i relation till barnen som rör sig i området. Hon berättar om hur odlarna i området lär barnen om grödorna, vilka de får plocka och äta och vilka som tillhör odlingarna. Barnen för sedan vidare den kunskapen till andra vuxna som rör sig området. I Biskopsgårdens odlingsförening finns det alltså en vilja att inkludera och

lära barnen om odlingen, inte bara som tidigare nämnts, för att vara en barnvänlig förening utan också för att skapa ett intresse hos yngre generationer.

5.5.2 Semi - Periferi - Silverkällans odlingsförening och Högsbo Grön kultur

Just kunskapsutbytet är en erfarenhet som delas av Anna från Högsbo Grön kultur. Hon beskriver att kunskapen som finns hos odlare kan vara viktig för nytillkomna medlemmar som kanske inte har lika mycket erfarenhet av att odla. Förutom att det kan bidra till att skapa normer och värderingar, enligt Dempsey et al. (2011) och Chaskin (2001), kan det också öka den sociala sammanhållningen genom att kunskapsutbyte främjar delaktighet och innebär sociala interaktioner (Dempsey et al. 2011). Gunilla håller med om att kunskapsutbyte är ett socialt värde som stadsodlingar bidrar till. Hon lyfter att det också kan handla om introduktion av nya grödor, som till exempel Quinoa, vilket kan diversifiera och berika odlandet.

5.5.3 Centrum - Skansbergets odlingsförening

Nina som är engagerad i Skansbergets odlingsförening beskriver att en positiv effekt av odlingen är dess synliggörande av initiativtagande med ursprung i civilsamhället. Hon tror att det är mycket betydelsefullt att se att förändring inte bara kommer från stat, kommun eller kommers utan också kan komma från individer i egenskap av samhällsmedborgare. Detta tror hon långsiktigt också kan bidra till ett nytt perspektiv på det lokala, där dess material, stoff och resurser används i lokala kretslopp. Odlingen, tror Nina, kan bidra till att det blir viktigare att flödet av saker och ting i högre grad är lokalt, snarare än globalt. Detta är också något som Gunilla relaterar till när hon berättar att hon tror att engagemang i en odlingsförening kan bidra till ett bredare miljöengagemang. Dels genom att odlingen i sig kan synliggöra människans roll i ett ekosystem, men också för att en gruppidentitet kopplad till odling kan fungera som en katalysator för miljöengagemang. Både Dempsey et al. (2011) och Chaskin (2001) uttrycker att tillhörighet till ett community, eller grupp, kan påverka identiteter och fostra gemensamma normer och värderingar. Miljöengagemanget, eller fokuset på det lokala kretsloppet kan ses som värderingar eller normer fostrade genom deltagande i en stadsodlingsförening.

Nina uttrycker också att en uppskattad aspekt av stadsodlingen är möjligheten att lära sig av sina odlarkollegor. Den pedagogiska aspekten kan bestå av både delande av plantor och kunskapsutbyte och, berättar Nina, är särskilt roligt eftersom många på odlingen är professionella odlare.

5.6 Sammanfattning sociala värden

Sammanfattningsvis uppvisar våra intervjuer många kopplingar mellan stadsodlingarna, föreningarna och vårt teoretiska ramverk där både aspekter kopplade till community och social hållbarhet har påvisats. Stadsodlingarna som community kan tolkas både som geografiska, men också som socialt konstruerade. Odlingsområdet utgör själva platsen för stadsodlingarna som community, men det som förenar medlemmarna är främst det delade intresset. Styrkan i de sociala nätverken och den sociala sammanhållningen påverkar i hög grad hur sammanfogat communityt är. Vad som är intressant här är att det inte i lika hög grad verkar påverka om föreningen är välfungerande eller ej. Istället är det viktigt att

ambitionsnivån går i linje med engagemangsnivån och att det finns tydliga ansvarskrav. Vad som framgått av vår undersökning är att kopplingarna som stadsodlingarna har till den sociala hållbarheten och community-begreppet ofta överlappar. De många beröringspunkterna visar att stadsodlingarna i egenskap av community bidrar till den sociala hållbarheten. Men, det finns också bidrag stadsodlingarna gör som inte filtreras genom deras funktion av community. Här kan vi bland annat lyfta att de främjar platstillhörighet och det socialt rättvisa samhället. Beträktelsen av stadsodlingen som ett community synliggör de lokala länkarna och mellanmänniska relationerna på en plats och sammankopplar de lokala företeelserna med en övergripande teori som social hållbarhet.

5.7 Jämförelser mellan odlingar i perifera, semi-perifera och centrala områden

5.7.1 Tillit och trygghet

Det är möjligt att uttyda skillnader mellan uppfattningen av tillit och trygghet mellan Eva som tillhör Biskopsgårdens odlingsförening och Nina som är engagerad i Skansbergets odlingsförening. En tydlig skillnad gäller stölder som de periodvis har haft problem med på Skansberget medan det inte har uppfattats som något problem i Biskopsgården. En av anledningarna till skillnaderna kan vara att den mellanmänniska tilliten är mer omfattande mellan föreningsmedlemmarna i Biskopsgården än vad den är på Skansberget. Enligt Eva så är medlemmarna i Biskopsgårdens odlingsförening noggranna med att snabbt informera varandra om något problem har upptäckts på området medan Nina beskriver att det är styrelsemedlemmarna som måste ta ett extra ansvar att övervaka odlingsområdet för att motverka till exempel stölder.

En intressant skillnad mellan Silverkällans odlingsförening och Biskopsgårdens odlingsförening är att medlemmar i Biskopsgårdens odlingsförening behöver skriva på ett medlemsavtal som förpliktigar dem att ta ansvar för till exempel gemensamma ytor. Trots att Silverkällan är en tillsammansodling är det inget som förekommer här. En intressant punkt i denna jämförelse är att ansvarsuppdelningen inte har upplevts som problematiskt enligt Olga. Tvärtom tycker hon att den omfattande valfriheten i engagemangsnivån har fungerat bra. Det kan argumenteras för att en anledning till varför det fungerar är att medlemmarna i tillsammansodlingen från första början har antagit en inställning som bygger på tillit och gemenskap. Det grundar sig möjligtvis i den skillnaden att föreningen i Majorna är en tillsammansodling som förutsätter ett fungerande samarbete medan föreningen i Biskopsgården främst utgörs av självständiga odlare.

5.7.2 Gemenskap inom och utom odlingarna

Att alla odlingar vi undersökt genererar en viss grad av gemenskap är tydligt från vår studies resultat. Vissa skillnader har dock framträtt i hur utbrett det är inom föreningen och mellan föreningen och grannskap. Biskopsgårdens odlingsförening har, som vi nämnt vid flera tillfällen, haft en uttalad ambition från början att bidra också till grannskapet. Detta tydliggörs av deras många olika aktiviteter som är riktade mot grannskapet och deras mycket välkomnande förhållningssätt. Högsbo Grön kultur har inte lika många aktiviteter riktade mot grannskapet, enligt Anna beror detta delvis på ett bristande engagemang från medlemmar.

Trots detta är odlingsområdet välbesökt och Anna, liksom Karin påpekar att det leder till interaktioner mellan odlare och boende i området. Varken Silverkällan eller Skansbergets odlingsförening anordnar några aktiviteter riktade mot grannskapet. Odlingsområdena är ändå, liksom Högsbo Grön kultur, områden där boende gärna spenderar tid. De här skillnaderna kan göra att odlingen i Biskopsgården i högre grad bidrar till att stärka områdets sociala sammanhållning, stärka de sociala nätverken och på det viset bidra till både den sociala hållbarheten och community kapaciteten i området. Biskopsgårdens odlingsförenings ansträngning för att nå ut till grannskapet involverar de boende och kan på så sätt sägas bidra till ett community som inte bara innefattar odlingsföreningen utan också, åtminstone delar, av grannskapet det är en del av.

Våra respondenter från Högsbo Grön kultur uttrycker att odlingen har bidragit till den sociala sammanhållningen i området eftersom det är ett område många av grannskapets invånare vistas i. Eldfesten är här ett exempel på ett tillfälle då boende i området samlas på odlingen, vilket i viss grad bjuder in och involverar grannskapet. Det är dock fortfarande inte i samma omfattning som i Biskopsgården, varför det kan sägas att odlingen inte i samma utsträckning bidragit till ett community omfattande också boende i området. Silverkällans odlingsförening och Skansberget lockar många besökare från området, men bristen på aktiviteter där boende involveras gör att gemenskapen till största del håller sig inom föreningen.

Det är värt att nämna här att alla våra respondenter påpekar att odlingarna är sociala mötesplatser för föreningsmedlemmar och boende i området. Som vi tidigare nämnt är detta något som relaterar till platstillhörigheten i Dempseys et al. (2011) teori om social hållbarhet. En starkt platstillhörighet är alltså ett bidrag som alla föreningar tillför, i mer eller mindre utsträckning. Skansbergets odling är föreningen som i minst grad bidrar med detta, vilket kan relatera till att odlingen inte är lika tillgänglig som de övriga. Dessutom finns det inte lika många naturliga platser att slå sig ned på, vilket också kan påverka. Paula menar att detta är en social funktion som kan skilja sig mellan odlingar belägna i socio-ekonomiskt svaga respektive starka områden. Enligt hennes erfarenhet är stadsodlingens funktion som mötesplats för familj och vänner viktigare i områden med sämre socio-ekonomiska förutsättningar.

Även gemenskapen inom föreningarna skiljer sig åt. Skansbergets odlingsförening är stor och lådorna enskilda, varför det inte alltid är så lätt att lära känna medlemmarna, eller ens känna igen dem. Att detta påverkar gemenskapen i föreningen är något som Nina lyfter, men hon påpekar också att det kan vara något som medlemmar faktiskt uppskattar eftersom det möjliggör för dem att fokusera på sin egen odling utan att behöva interagera med andra. Olga från Silverkällan uttrycker en liknande åsikt, att det är skönt att relationerna inte behöver bli så djupa och privata. En viktig skillnad här är dock att Silverkällan, i egenskap av tillsammansodling och mindre förening, från början ger helt andra möjligheter till samarbete och gemenskap mellan medlemmar.

Högsbo Grön kultur är liksom Skansberget en relativt stor förening. Men det verkar inte i samma utsträckning ha påverkat gemenskapen mellan medlemmar. Liksom Silverkällan och Skansberget menar hon att relationerna till stor del håller sig på odlingen. Detta kan sägas påverka hur starka de sociala nätverken som ändå skapas är. Det ska dock poängteras att det är en typ av relationer, kontakter och nätverk som de tre respondenterna verkar vara nöjda med och som de ändå menar är gynnande.

Biskopsgårdens odlingsförening skiljer sig återigen från de andra tre. Eva menar, även om

hon påpekar att det varierar mellan medlemmar, att de sociala nätverken och relationerna som knyts inom föreningen också blivit fördjupade, och i vissa fall privata. Gemenskapen är alltså något som återfinns inom alla föreningar men skillnader finns i hur fördjupad den är. I förlängningen påverkar även detta styrkan i de sociala nätverken som skapas.

Engagemangsnivån inom föreningarna är ytterligare ett område där vi identifierat skillnader inom föreningarna. Högsbo Grön kultur och Silverkällans odlingsförening verkar ha en liknande nivå på engagemanget, då medlemmarna deltar i arbets- och aktivitetsdagar och tar det ansvar som behövs inom föreningen. Biskopsgårdens odlingsförening uppvisar här en högre grad av engagemang och delaktighet i föreningen, då de anordnar fler arbets- och aktivitetsdagar som vanligtvis har god uppslutning. Skansbergets odlingsförening å andra sidan har anpassat sina arbetsdagar efter medlemmarnas engagemangsnivå och föreningens behov. Nina benämner det som en "arbetsgemenskap", vilket antyder att medlemmar är nöjda med de cirka fem arbetsdagar som anordnas och inte uttrycker en önskan om att anordna fler arbetsdagar eller aktiviteter. Dessa dagar är i sig ett sätt att bygga gemenskap eftersom det förutsätter att människor möts, samarbetar och pratar med varandra. Antalet arbetsdagar har alltså beröringspunkter både med gemenskap inom föreningen och engagemangsnivån hos medlemmarna. Engagemangsnivån hos Biskopsgårdens medlemmar kan därför sägas vara större än den hos Skansberget. Det bör påpekas att det inte nödvändigtvis innebär att bidragen till odlingsföreningen som ett community är mindre hos Skansberget än hos Biskopsgårdens odlingsförening. Som vi tidigare nämnt verkar det vara viktigt att ambitionsnivån går i linje med engagemangsnivån för att en förening ska vara välfungerande.

5.7.3 Samspel med grannskapet

En jämförelse kan göras mellan Biskopsgårdens odlingsförening och Skansbergets odlingsförening vad gäller lokalisering där den sistnämnda föreningen är belägen på ett relativt otillgängligt och avskilt område och den förstnämnda är mycket centralt belägen. Det finns en tydlig skillnad i hur många människor som vistas i de två områdena där många icke-medlemmar vistas i Biskopsgårdens odlingsområde medan jämförelsevis få icke-medlemmar vistas i Skansbergets odlingsområde. En anledning till detta kan vara de två områdenas geografiska lokalisering. Det faktum att Silverkällan och Högsbo Grön kultur också är tillgängliga för allmänheten och välbesökta stärker det antagandet. Avsaknaden av platser att slå sig ned på, på Skansbergets odlingsområde kan också vara en bidragande faktor. Vad gäller den negativa responsen från grannskapet har den, baserat på våra respondenters utsagor, varit i princip obefintlig. Anna från Högsbo Grön kultur, Nina från Skansberget och Olga från Silverkällan funderar alla länge när vi ställer den frågan och nämner till slut klagomål rörande de estetiska värdena. Boende i grannskapen runt odlingarna har då uttryckt att det ser tråkigt eller skräpigt ut med flis på marken i Högsbo, täckodling på Silverkällan och lite skräp på marken efter en storm på Skansberget.

5.7.4 Samarbeten, Kunskapsutbyte och Inspiration

Graden av samarbete mellan externa aktörer och odlingsföreningarna varierar mycket beroende på förening. Skansbergets odlingsförening nämner inga samarbeten de är engagerade i, detsamma gäller för Silverkällan i Majorna. Detta medan Högsbo Grön kultur ingår i en Kulturodlarpark som involverar flera aktörer. Graden av samarbete är dock något oklar då Anna och Karin från föreningen uttrycker lite olika uppfattningar rörande detta.

Baserat på våra intervjuer verkar det dock inte vara lika etablerat som i Biskopsgårdens odlingsförening, där Eva flera gånger återkommer till samarbeten under intervjun. Detta påverkar också hur stark community kapaciteten är i föreningarna och deras bidrag till den sociala hållbarheten. I Biskopsgården kan samarbetena öka den sociala sammanhållningen i området, liksom de kan bidra till att utöka de sociala nätverken. Dessa bidrag är inte lika tydliga för Högsbo Grön kultur, där samarbetena inte i lika hög grad verkar ha förankrats i föreningen eller hos medlemmarna, vilket Anna och Karins olika uppfattningar kan anses visa på.

Vad gäller utbyte av kunskap och erfarenhet så är det något som samtliga av de intervjuade personerna lyfter som betydelsefulla sociala aspekter av odlingsföreningarna. Biskopsgårdens odlingsförening skiljer sig dock från de andra föreningarna då barnen anses vara en viktig grupp för att sprida kunskap vidare till andra vuxna, bland annat vad gäller vilka grödor och frukter som är avsedda för allmänheten och inte.

6. Diskussion och slutsatser

Syftet med den här uppsatsen har varit att undersöka vilka sociala värden som stadsodlingar i Göteborgs stad ger upphov till och om det finns skillnader baserat på deras geografiska lokalisering och kontext samt hur dessa relaterar till den sociala hållbarheten. De tre frågeställningarna vi utformat för att besvara detta formulerades enligt följande:

- Vilka sociala värden beskriver aktörerna att stadsodlingarna skapar?
- Vilken roll spelar den geografiska placeringen för de värden som skapas?
- Hur ser kopplingarna ut mellan de sociala värdena som stadsodlingarna eventuellt skapar och social hållbarhet?

Det finns en tydlig uppfattning från aktörernas sida att stadsodlingar skapar sociala värden. En del av dessa värden har förekommit i större utsträckning och varit mer centrala än andra. Det är fem värden som har identifierats genom färgkodning av transkriberingen och de har även använts för att ge struktur åt resultat- och analysdelen. De fem värdena är *tillit och trygghet, gemenskap inom och utom föreningarna, samspel med grannskapet, samarbete och kunskapsutbyte och inspiration*. Viktiga faktorer för att dessa värden ska uppstå är grupsammansättning och att föreningens ambitionsnivå går i linje med medlemmarnas faktiska engagemangsnivå. Utöver den ovan nämnda anledningen till valet av värden har de även valts på grund av att de tydligast kan kopplas till och förklaras av det teoretiska ramverket. Ett mål i Göteborgs stads grönstrategi är att grönområdena ska bidra till trygghet i staden, vilket vår undersökning visar att stadsodlingarna gör. En viktig funktion för att främja de sociala värdena är stadsodlingen som mötesplats, vilket pekas ut som en viktig strategi i grönstrategin för att skapa en tät och grön hållbar stad. Här vill vi ytterligare en gång poängtera att självselekteringen av intervjupersonerna kan ha påverkat vilka sociala värden som har beskrivits och bedömningen av dem som mest betydelsefulla. Det finns en risk för att aktörerna som ingår i uppsatsen har en mer omfattande social koppling till föreningarna än den genomsnittliga medlemmen. Det är även värt att notera att respondenterna och informanterna har nämnt få negativa aspekter av stadsodlingarna. Slutligen finns det många värden utöver de nämnda som har identifierats men dessa har valts bort med anledning av att de inte har förekommit i lika stor utsträckning under våra intervjuer.

För att kunna undersöka vilken roll den geografiska lokaliseringen spelar för de sociala värden som skapas delade vi in våra odlingsområden i kategorierna Periferi, Semi-periferi och Centrum. Biskopsgårdens odlingsförening tillhör kategorin Periferi, Silverkällan i Majorna och Högsbo Grön kultur placerades i Semi-periferin och Skansbergets odlingsförening i Centrum. Mellan dessa har vi kunnat identifiera en del skillnader i vilka sociala värden som skapas, men framförallt i vilken utsträckning. För det första är det värt att notera att Biskopsgårdens odlingsförening skiljer sig på flera olika sätt från de övriga. Det community som odlingsföreningen utgör är inte lika tydligt avgränsat, det kan till och med på vissa sätt sägas omfatta större delar av grannskapet eftersom medlemmarna arbetar utåt mot grannskapet och inkluderar människor i verksamheten och i området. De anordnar också överlägset flest informella aktiviteter som i vissa fall syftar till att involvera boende i området i odlingen. Eva från Biskopsgården är dessutom den enda som menar att hon knutit flera djupa och privata kontakter med medlemmar i föreningen. Varför Biskopsgårdens odlingsförening sticker ut skulle kunna härledas till det faktum att det är den enda odlingen som ligger i ett perifert område vars definition är att de socio-ekonomiska förutsättningarna är sämre än de Göteborgs stad som helhet uppvisar. Det skulle kunna bero på att behovet av en stadsodling och dess många fördelar är större här. Men det finns också en annan viktig skillnad mellan Biskopsgårdens odlingsförening och de övriga, nämligen att

odlingsföreningen redan från början hade ambitionen att bidra till sitt område, både socialt genom till exempel ökad social sammanhållning och att utforma stadsodlingen som en social mötesplats men också med estetiska värden. Silverkällan i Majorna och Skansbergets odlingsförenings syften har varit, och är, att odla. Det ska också påpekas att Kulturodlarparken, och därmed också Högsbo Grön kultur har haft en ambition att bidra till sitt område, men det har i första hand handlat om de estetiska värdena, odlandet i sig och att odlingen skulle bli en samlingsplats i området. Vår undersökning visar inte tydligt att det är den geografiska lokaliseringen och dess förutsättningar som är förklaringen till de skillnader vi hittat, utan snarare grundläggande ambition med odlingen och föreningen. Men att den grundläggande ambitionen hos Biskopsgårdens odlingsförening skiljer sig från de andra, skulle kunna bero på att den är lokaliserad i ett område där behovet av de sociala värdena föreningen vill bidra med, och också gör, är större.

De sociala värdena vi identifierat bidrar till den sociala hållbarheten på flera olika sätt. Genom att analysera dem med hjälp av begreppet community har vi synliggjort hur stadsodlingarna har direkt effekt på sitt grannskap, i olika hög grad beroende på hur starkt communityt är, var gränserna för det går och hur inkluderande föreningen och medlemmarna är. Detta relaterar till många viktiga komponenter av den sociala hållbarheten, till exempel är de sociala nätverken kopplade till stadsodlingarna ett hållbarhetsvärde som är viktigt både för community kapaciteten men också för den sociala hållbarheten. De effekter de sociala värdena ger upphov till, som till exempel platstillhörighet är också direkt kopplade till i huvudsak den sociala hållbarheten. Att undersöka stadsodlingarna genom community-begreppet ger en bild av hur de lokala effekterna knyter till det mer övergripande målet om social hållbar utveckling. En intressant aspekt att poängtera är att styrkan och sammanhållningen i ett community inte alltid korrelerar med hur omfattande bidragen är till den sociala hållbarheten. Stadsodlingarnas funktion som social mötesplats, bidragen till det socialt rättvisa samhället och platstillhörigheten är några sådana exempel där sammanhållningen i communityt inte nödvändigtvis förstärker bidragen. Trots detta är dessa funktioner hos stadsodlingarna vi undersökt, baserat på våra intervjuer, relaterade till den sociala hållbarheten och även Göteborgs stads grönstrategi. Vår undersökning visar med andra ord att stadsodlingar bidrar till den sociala hållbarheten, dels genom deras funktion som community, men också genom direkta bidrag till den sociala hållbarheten.

6.1 Avslutande kommentarer och vidare forskning

Först och främst ska en kommentar göras angående vår disposition. Vårt första utkast till Resultat och Analys avsnitt bestod av två separata delar, det vill säga ett resultatavsnitt och ett analysavsnitt. Texten i utkastet blev dock både lång, upprepande och svårläst varför vi valde att sammanfoga de i ett gemensamt avsnitt. Hade vår undersökning utförts med kvantitativa metoder hade separata resultat- och analysavsnitt troligtvis inte haft samma negativa effekter på läsbarheten.

Överlag anser vi att vårt val av metod var både rimligt och genomförbart, både för att besvara studiens syfte men också inom tidsramen för studien. Med mer tid och resurser hade troligtvis fokusgrupper varit ett bättre val av metod. Denna metod hade kunnat bidra med ett mer omfattande material där även dynamiken mellan medlemmar i föreningarna hade kunnat synliggöras.

Vår undersökning har utgjorts av ett fåtal kvalitativa intervjuer, som vi flera gånger poängterat illustrerar ett exempel på vilka sociala värden medlemmar i stadsodlingsföreningar i Göteborg upplever och uppfattar att odlingarna bidrar till. Inom ramen för vad en kandidatuppsats tillåter i form av tid, utrymme och resurser är det inte möjligt att genomföra en mer omfattande undersökning. För framtiden hade det varit intressant med en djupare och mer omfattande undersökning där exempelvis fler odlingsföreningar inkluderas, fler intervjuer genomförs och eventuellt också observationer av arbetsdagar och aktiviteter på området. Det hade kunnat kasta ytterligare ljus över på vilket sätt de sociala värdena skapas och på vilket sätt de geografiska förutsättningarna spelar roll. Dessutom hade en sådan studie kunnat göra anspråk på generaliserbarhet.

En studie fokuserad på jämförelser mellan städer hade också kunnat vara en aspekt värd att undersöka. Hur socio-ekonomiska skillnader och segregation ter sig skiljer sig åt beroende av område och stad, varför en studie fokuserad enbart i Göteborg riskerar att ha väldigt liten grad av överförbarhet på exempelvis en mindre stad eller en stad i Sveriges norra delar där till exempel politiskt styre och demografiska förutsättningar ser annorlunda ut.

Fokus för vår undersökning har varit föreningsmedlemmarnas upplevelser och uppfattningar. Ett förslag på vidareutveckling av denna studie är en undersökning av de sociala värdena stadsodlingen skapar och dess samspel med grannskapet med utgångspunkt i grannars perspektiv.

Det fortsatta studiet av stadsodlingar bör vara av intresse för både stadsplanerare och människor som mer direkt arbetar med hållbar utveckling eftersom dess bidrag kopplar till både den ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarheten. Ovan nämnda förslag på vidare forskning kan utgöra några av flera förslag på hur kunskapen, förståelsen och i förlängningen praktiken om stadsodlingar kan främja utvecklingen av hållbara städer.

7. Källförteckning

7.1 Skriftliga källor

Ackerman, K., Conard, M., Culligan, P., Plunz, R., Sutto, M-P. & Whittinghill, L. (2014) Sustainable Food Systems for Future Cities: The Potential of Urban Agriculture* *The Economic and Social Review*. 45:2, 189-206. <https://www.esr.ie/article/view/136/82>

Almered Olsson, G. & Olsson (2016) *Matproduktion och urban hållbarhet - Fallstudie från Hisingen och Göteborgs framtida möjligheter. Report 2016:2*. Göteborg: Mistra Urban Futures. <https://www.gu.se/forskning/publikation?publicationId=244748> (Hämtad 2019-04-02)

Andersson, R., Bråmås, Å. & Hogdal, J. (2009) *Fattiga och rika - segregerad stad. Flyttningar och segregationens dynamik i Göteborg 1990-2006*. Göteborg: Göteborgs stad

Barthel, S., Folke, C. & Colding, J. (2010) Social-ecological memory in urban gardens - Retaining the capacity for management of ecosystem services. *Global Environmental Change*. 20:2, 255-265. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1016/j.gloenvcha.2010.01.001>

Björklund, A. (2010) *Historical Urban Agriculture: Food Production and Access to Land in Swedish Towns before 1900*. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A349838&dswid=-7803> (Hämtad 2019-04-15)

Björkman, L-L. (2012) *Fritidsodlingens omfattning i Sverige*. Rapport 2012:8, Fritidsodlingens Riksorganisation: Alnarp

Bryman, A. (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber.

Chaskin, R,J. (2001) Building Community Capacity: A Definitional Framework and Case Studies from a Comprehensive Community Initiative. *Urban Affairs Review*. 36:3, 291-323. <https://doi.org/10.1177/10780870122184876>

Colding, J. & Barthel, S. (2013) The potential of 'Urban Green Commons' in the resilience building of cities. *Ecological Economics*. 86, 156-166. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1016/j.ecolecon.2012.10.016>

Dempsey, N., Bramley, G., Power, S. & Brown, C. (2011) The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability. *Sustainable Development*. 19:5, 289-300. <https://doi.org/10.1002/sd.417>

- Dillard, J., Dujon, V., King, M.C (2012) *Understanding the Social Dimension of Sustainability*. Routledge.
- Ekengren, A-M. & Hinnfors, J. (2012) *Uppsatshandbok. Hur du lyckas med din uppsats*. Studentlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 upplagan. Stockholm: Wolters Kluwer
- Firth, C., Maye, D. & Pearson, D. (2011) Developing “community” in community gardens. *Local Environment*. 16:6, 555-568. <https://doi.org/10.1080/13549839.2011.586025>
- Gustavsson, E. & Elander, I. (2013) *Social hållbarhet inte bara ”sustainababble”? Från mångtydig vision till analytiskt redskap vid uppföljning av stadsbyggnadsprojekt*. Örebro Universitet. <http://oru.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A697644&dswid=-7572>
- Göteborgs stad (2018). *Göteborgs stads program för en jämlik stad 2018 – 2026*. Göteborg: Kommunfullmäktige. [http://www4.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/93ec9160f537fa30c12572aa004b6c1a/608f3258400583fbc12581230043d997/\\$FILE/14_1_Goteborgs_Stads_program_for_en_jamlik_stad_2018_2026.pdf](http://www4.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/93ec9160f537fa30c12572aa004b6c1a/608f3258400583fbc12581230043d997/$FILE/14_1_Goteborgs_Stads_program_for_en_jamlik_stad_2018_2026.pdf) (Hämtad 2019-04-25)
- Göteborgs stad u.åb *Riktlinjer för ansökan om stöd/bidrag för småskaliga, bostadsnära odlingsprojekt i Göteborg*. <https://stadsnaraodling.goteborg.se/sok-bidrag/> (Hämtad 2019-04-20)
- Halvorsen, K. (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Holland, L. (2004) Diversity and connections in community gardens: a contribution to local sustainability. *Local Environment*. 9:3, 285-305. <https://doi.org/10.1080/1354983042000219388>
- Johansson Lindfors, M-B. (1993) *Att utveckla Kunskap. Om metodologiska och andra vägval vid samhällsvetenskaplig kunskapsbildning*. Lund: Studentlitteratur.
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011) *Kvalitativa metoder - från vetenskap till praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Kates, R.W., Parris, T.M., and Leiserowitz, A.A., (2005) What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47:3, 8–21.

- Khan, N. A. (1999) Community cooperation in a voluntary environmental project: some lessons from Swansea, Wales, *Community Development Journal*, 34(3), pp. 205–218. <https://doi.org/10.1093/cdj/34.3.20>
- Kingsley, J.Y. and Townsend, M., 2006. ‘Dig In’ to social capital: community gardens as mechanisms for growing urban social connectedness. *Urban Policy and Research*, 24 (4), 525–537. <https://doi.org/10.1080/08111140601035200>
- La Rosa, D., Barbarossa, L., Privitera, R. & Martinico, F. (2014) Agriculture and the city: A method for sustainable planning of new forms of agriculture in urban contexts. *Land Use Policy*. 41, 290-303. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1016/j.landusepol.2014.06.014>
- Littig, B. and Griessler, E. (2005) 'Social sustainability: a catchword between political pragmatism and social theory', *Int. J Sustainable Development*, Vol. 8, Nos. 1/2, pp.65-79. <https://doi.org/10.1504/IJSD.2005.007375>
- Merriam, S.B. (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Mok, H-F., Williamson, V, G., Grove, J, R., Burry, K., Barker, S, F. & Hamilton, A, J. (2014) Strawberry fields forever? Urban agriculture in developed countries: a review. *Agronomy for Sustainable Development* 34:1, 21–43. <https://doi.org/10.1007/s13593-013-0156-7>
- Park- och naturförvaltningen (2014) *Grönstrategi för en tät och grön stad*. Göteborg: Göteborgs stad. <https://goteborg.se/wps/portal?uri=gbglnk%3a201632615153237#htoc-7> (Hämtad 2019-06-05)
- Pearson, L.J., Pearson, L. & Pearson C.J. (2010) Sustainable urban agriculture: Stocktake and opportunities. *International Journal of Agricultural Sustainability*. 8:1-2, 7-19. <https://doi.org/10.3763/ijas.2009.0468>
- Stocker, L. & Barnett, K. (1998) The significance and praxis of community-based sustainability projects: Community gardens in western Australia. *Local Environment*. 3:2, 179-189. <https://doi.org/10.1080/13549839808725556>
- Thibert, J. (2012). Making Local Planning Work for Urban Agriculture in the North American Context: A View From the Ground. *Journal of Planning Education and Research*. 32:3, 349-357. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/0739456X11431692>
- Trost, J. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Vallance, S., Perkins H. C., Dixon J.E., (2011) What is social sustainability? A clarification of concepts. *Geoforum*. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2011.01.002>

Widerberg, K. (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

World Commission on Environment and Development (WCED) (1987) *Our common future*. Oxford: Oxford University press

7.2 Hemsidor

Göteborgs stad u.åa *Stadsnära Odling - Om oss*. <https://stadsnaraodling.goteborg.se/om-oss/> [2019-03-28]

Göteborgs stad u.åc *Våra projekt*. <https://stadsnaraodling.goteborg.se/vara-projekt/> [2019-04-05]

Göteborgs stad u.åe *Områdesindelningar*.
<https://goteborg.se/wps/portal?uri=gbglnk%3a201883111136405> [2019-04-11]

7.3 Statistik

Göteborgs stad u.åd *Göteborgsbladet 2018*.
<https://goteborg.se/wps/portal?uri=gbglnk%3a20188311275396#htoc-0> (Hämtad 2019-04-11)

8. Bilagor

I detta avsnitt följer de tre intervjuguider som vi utformat för de två informantintervjuerna och respondentintervjuer. Den grönmarkerade färgen är följdfrågor som vi använt i de fall vi inte har fått tillräckliga svar. Den rödmarkerade texten är minnesanteckning för att underlätta för oss själva.

Bilaga 1: Intervjuguide för Paula

Namn:

Ockupation:

Relation till stadsodling:

Stäm av syftet och få muntligt godkännande för publicering av namn osv.

Arbetsprocess:

Kan du beskriva hur ni arbetar? Hur ser processen ut, från jordplätt till odlingsförening?

Finns det några villkor för att starta upp ett stadsodlingsprojekt, förutom de som ni skriver om på hemsidan? T.ex. vad gäller antalet engagerade, typ av odling osv?

Hur prioriterar ni i era bedömningar? T.ex. om olika intressen står mot varandra, en yta som skulle passa som både lekplats och odling, vad är avgörande?

Vilka aktiviteter tar ni med i bedömningen vid ansökan?

Har ni några samarbetspartners? - t.ex. stadsjord, kajodlingen osv.

Hur ser samarbetet ut mellan er, fastighetskontoret och andra delar av den kommunala verksamheten

Integreras era arbeten på något sätt?

Tycker du att ni har getts förutsättningar för att kunna arbeta med stadsodling på ett sådant sätt att det även gynnar hållbarhet och sociala värden?

Påverkar resurser? T.ex. monetära medel, personal osv.

Vilka möjligheter har ni att påverka vid t.ex. planläggning och liknande?

Ni arbetar med att främja stadsodling, men hur ser ni till att skapa förutsättningar för att stadsodlingen ska bidra med alla de fördelar som tillskrivs stadsodlingen, hållbarhetsmässigt?

Social hållbarhet

Hur ser den geografiska fördelningen ut av era projekt?

Hur blir en stadsodling en social mötesplats?

Uppmuntrar ni till andra aktiviteter inom odlingsgrupperna? T.ex. i föreningsstugorna, för de föreningar som har en sådan.

Hur arbetar ni med sammanhållning och gemenskap inom föreningarna?

Tar ni hänsyn till integrationsaspekter?

Skiljer sig arbetet åt beroende på var odlingen är belägen, t.ex. om odlingen ligger i ett socioekonomiskt svagt område eller i ett mer socioekonomiskt starkt område?

Hur förhåller ni er till Göteborgs ambitioner att skapa en socialt jämlik stad? Kan detta mål kopplas till era aktiviteter, projekt och syften?

Hur förhåller ni er till Göteborgs stads hållbarhetsmål, vad gäller miljömässiga aspekter?

Förtydligande frågor om social hållbarhet & stadsodling

Vilka är de tydligaste sociala värden som skapas?

Hur kan dessa bidra till att öka den sociala hållbarheten i städer?

Har du kunnat identifiera specifika förutsättningar eller kontexter som främjar eller hämmar skapandet av sociala värden, i sådana fall vilka förutsättningar och vilka värden påverkas?

T.ex. kan vi se skillnader i hur/om socialt kapital skapas beroende på om odlingen är i koloniform, med inhägnade gårdar eller lådodling? Geografiska skillnader? Storlek? Vilka individer det är som odlar?

Vad är det största hindret för att stadsodlingen ska bidra till skapandet av sociala värden som litteraturen gärna tillskriver aktiviteten?

Avslutande frågor:

Hur ser framtiden ut för er?

Vilka projekt har ni på gång?

Hur ser intresset ut?

Finns det ambitioner att utöka odlingarna eller utforma odlingar i större skala?

Vad tror du behövs för att ytterligare utnyttja stadsodlingens potential att bidra till en hållbar stad?

Bilaga 2: intervjuguide för Gunilla

Stäm av syftet och få muntligt godkännande för publicering av namn osv.

Namn:

Ockupation:

Relation till stadsodling (forskning/intresse/initiativtagare osv):

Varför är stadsodling intressant för dig och den forskning du bedriver?

Kan du kort beskriva din forskning på stadsodling?

Koppling till social hållbarhet?

Hur uppfattar du att stadsodlingens roll har förändrats sedan du började intressera dig för ämnet? **Global/nationell/lokal nivå**

Inom planering?

Inom forskning/vetenskap?

Hos medborgare?

Vad beror detta på, anser du?

Hur ser du på kopplingen mellan social hållbarhet och stadsodling?

Vilka är de tydligaste sociala värden som skapas?

Hur kan dessa bidra till att öka den sociala hållbarheten i städer?

Har du kunnat identifiera specifika förutsättningar eller kontexter som främjar eller hämmar skapandet av sociala värden, i sådana fall vilka förutsättningar och vilka värden påverkas?

T.ex. kan vi se skillnader i hur/om socialt kapital skapas beroende på om odlingen är i koloniform, med inhägnade gårdar eller lådodling? Geografiska skillnader? Storlek? Vilka individer det är som odlar?

Vad är det största hindret för att stadsodlingen ska bidra till skapandet av sociala värden som litteraturen gärna tillskriver aktiviteten?

Hur är din uppfattning att Göteborg arbetar med stadsodlingen?

Tas det vara på potentialen att bidra till hållbarhet, i synnerhet social hållbarhet?

Stadens/kommunens engagemang? → Vad verkar vara det främsta syftet?

Privata/idella aktörer? (**Är någon av dessa överrepresenterade?**)

Om arbetet är bristfälligt, var brister det, hur kan en arbeta mer effektivt?

Ser du stadsodlingen som en förutsättning för att skapa socialt hållbara städer eller finns det andra strategier med samma effekter som är att föredra? T.ex. andra typer av föreningar?

Vad är stadsodlingens potentiellt största bidrag till hållbarhet, försök gärna vara objektiv.

Behöver staden göras mera rural - jordbruk i större skala, djur i städer osv. - för att staden ska kunna göras hållbar?

Finns det en risk att en tappat medborgarengagemanget om stadsodlingen förstoras? I sådana fall, är detta en stor förlust, vad kan göras för att undvika detta?

Stadsodlingen har ju också ekologiska och klimatmässiga fördelar, såsom avkylning, upptag av luftföroreningar och kan även bidra med vattenrening, minska översvämningar osv. Kan detta ha implikationer i ett framtida scenario ur ett socialt perspektiv, t.ex. vad gäller fördelning av mark, tillgång till osv?

I andra västländer är detta även en fråga om matsäkerhet och rättvisa, kan detta bli en aspekt att ta hänsyn till i framtiden i Sverige?

Kan det till och med vara så att detta är en rättvisefråga idag?

Finns det några nackdelar med stadsodling, nu och i framtiden (**t.ex. om stadsodlingarna i städer ökar**)?

Bilaga 3: Intervjuguide för respondenter

Stäm av syftet med intervjun och få ett muntligt godkännande för publicering av namn osv.

Namn:

Ålder:

Har du någon specifik roll i föreningen?

Hur länge har du varit engagerad i denna förening? Har du haft engagemang i andra?

Hur stor är föreningen?

Maktdimensionen:

Vem står som ägare till marken?

Hur ser er rätt till marken ut? (Kommunägd/kontrakt/tidsangivelse?)

Upplever du bristen på tydlighet som negativt?

Om osäkerhet finns: Påverkar det ditt engagemang i odlingen/föreningen?

Om föreningen är ansluten till stadsnära/andra kommunala projekt:

Hur upplever du det samarbetet/relationen?

Hur får ni stöd av kommunen/stadsnära i föreningen/odlingen?

Intressant här: Långsiktigheten och känslan av säkerhet v.g. tillgång till marken och föreningens fortsatta existens → Om detta är en viktig faktor för engagemang och vilka sociala värden som skapas.

Urban social hållbarhet:

Varför gick du med i föreningen/varför ville du börja odla?

Anordnar föreningen gemensamma aktiviteter, både praktiska, t.ex. städdagar, styrelsemöten osv. men också mer informella, t.ex. föreläsningar, föreningsfika osv?

Hur upplever du att samarbetet fungerar i föreningen? Både i föreningen som helhet (**grupp, ansvar osv**) men också odlare emellan (**t.ex. fråga om okända växter, vad som ska odlas osv**)?

Kan du ge något exempel på när det visat sig att samarbetet fungerat bra?

Upplever du att alla ges möjlighet att yttra sig och delge åsikter?

Har det varit problem att fastställa en gemensam uppförandekod eller är det värderingar som alla har delat från början? **T.ex. hur vi förhåller oss till varandra och våra odlingar, råd, hantering av gemensamma verktyg osv.**

Finns det åsikter eller värderingar som inte är välkomna i föreningen?

Hur hanterar ni dem om de finns?

Hur är din relation till andra odlare?

Har du lärt känna många via odlingen/föreningen?

Känner du att den relationen ni byggt upp är befintlig utanför odlingen/föreningen, eller är det odlingen som håller bekantskapen vid liv?

Varför/varför inte?

Hur ser fördelningen ut i din förening vad gäller faktorer som exempelvis kön, ålder, arbete osv.

Ungefärligt avstånd mellan bostad/odling?

Upplever du att det finns en större gemenskap i kvarteret sedan du började odla? D.v.s.

känner du dina grannar bättre/har ni bättre koll på varandra?

Har det påverkan på hur du upplever tryggheten i området?

Skiljer det sig åt pre-stadsodling/post-stadsodling?

Upplever du några skillnader i hur ni bemöter varandra i det här grannområdet i jämförelse med det du bor i?

Känner du tillhörighet till det område du odlar i?

Tror du att din upplevelse av området varit annorlunda om du inte odlat här? Om du bott här?

Grannskap/kvarter:

Om och hur bidrar stadsodlingen till bilden/upplevelsen av grannskapet/kvarteret?

Har din bild förändrats av grannskapet/kvarteret sedan du började odla?

Är det främst närboende som är engagerade i odlingen/föreningen?

Upplever du att de sociala relationerna som finns inom föreningen/odlingen "spiller över" till kvarteret/grannskapet?

På vilket sätt?

Hur ser kontakten med kvarteret/grannskapet utanför odlingen ut?

Kan du exemplifiera?

Upplever du att stadsodlingen är ett område för grannskapet eller bara för föreningsmedlemmar?

Varför/varför inte?

Upplever du att stadsodlingen är en plats där du får kontakt med människor utanför ditt familje-/och arbetsliv? **(Tredje rummet)**

Finns det många sådana platser i ditt liv?

Upplever du att det är viktig del av stadsodlandet?

Avslutande uppsamlingsfrågor:

Finns det några positiva effekter på grannskapet/kvarteret som du identifierat/tänkt på som stadsodlingen gett upphov till?

Finns det någon aktivitet som du önskar att föreningen sysslade med/anordnade?

Varför tror du att intresset för stadsodlingen ökar bland medborgare?

Vad vi är intresserade av att undersöka är ju vilka bidrag stadsodling kan ha rent socialt till individ och samhälle, finns det något som du tycker att vi inte tagit upp och vill lyfta som extra viktigt eller intressant?